

Υπόθεση χολέρας στην Αϊτή: Ο ρόλος του ΟΗΕ και οι προσπάθειες για την εξάλειψη της επιδημίας

Χρυσάνθη Α. Σαμαρά
Δικηγόρος (LL.M.), υπ. Διδάκτωρ Νομικής ΑΠΘ

Διάγραμμα Μελέτης

- I. Εισαγωγικές Παρατηρήσεις**
- II. Πραγματικά Περιστατικά**
- III. Νομική Διαδικασία**
- IV. Σχόλια επί της ανωτέρω Νομικής Διαδικασίας**
- V. Καταλογισμός Ευθύνης στον ΟΗΕ**
- VI. Παροχή Βοήθειας προς την Αϊτή**
- VII. Συμπερασματικές Παρατηρήσεις**

Περίληψη

Η επιδημία χολέρας, που εμφανίστηκε το 2010 στην Αϊτή έπειτα από έναν καταστροφικό σεισμό, είχε ως αποτέλεσμα τη μόλυνση και τον θάνατο χιλιάδων ανθρώπων, με τον ΟΗΕ να μην αναλαμβάνει ξεκάθαρα τη νομική ευθύνη που του αναλογούσε. Στη συνέχεια, θύματα και συγγενείς των θυμάτων στράφηκαν κατά του Οργανισμού ενώπιον των δικαστηρίων των ΗΠΑ ζητώντας αποκατάσταση, αλλά ο ΟΗΕ επικαλούμενος το καθεστώς ασυλίας που απολαμβάνει διέφυγε της ευθύνης του. Η εξέταση των πραγματικών γεγονότων και των νομικών επιχειρημάτων, καθώς και η τελική τους αξιολόγηση διευκολύνουν μία ολοκληρωμένη και κριτική προσέγγιση του θέματος αυτού, συμβάλλοντας παράλληλα στην ανάδειξη και κατανόηση ζητημάτων που άπτονται του Διεθνούς Δικαίου.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *ΟΗΕ - διεθνείς οργανισμοί - διεθνής ευθύνη – MINUSTAH – CPIUN - επιδημία χολέρας - Αϊτή – νομική ασυλία – Δικαστήρια των ΗΠΑ*

I. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Τα στοιχεία που είχαν αρχίσει να προκύπτουν προς το τέλος του 2010 συνέδεαν την επιδημία χολέρας με την MINUSTAH¹, στην οποία συμμετείχαν δυνάμεις από το Νεπάλ, μία χώρα όπου η νόσος ήταν ενδημική. Η εισαγωγή του ιού και οι ελλειπείς συνθήκες υγιεινής στο στρατόπεδο που είχαν καταλύσει αυτές οι δυνάμεις, συνέβαλαν στην επιδημική έξαρση που μόλυνε και κόστισε τη ζωή σε χιλιάδες ανθρώπους. Ο ΟΗΕ αρνήθηκε να αναγνωρίσει την ευθύνη του για την αμέλεια που επέδειξε, παρά τα ισχυρά επιστημονικά στοιχεία που είχαν ανακύψει. Η απόφαση των θυμάτων να στραφούν στα δικαστήρια των ΗΠΑ διεκδικώντας αποζημίωση από τον Οργανισμό για τη βλάβη και τις αδικίες σε βάρος τους, έπειτα μάλιστα και από την αποτυχία εξωδικαστικού συμβιβασμού με αυτόν, απέδειξε με ξεκάθαρο τρόπο την αποφασιστικότητα αλλά και τη δεινή θέση στην οποία είχαν περιέλθει, αναζητώντας επιτακτικά τη δικαίωσή τους.

Η παρούσα μελέτη λοιπόν, αφενός παραθέτει με συντομία τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης που εξετάζεται, αναλύει και σχολιάζει την αλληλουχία των νομικών γεγονότων ενώπιον των δικαστηρίων των ΗΠΑ με την παράθεση των εκατέρωθεν νομικών επιχειρημάτων, και αφετέρου αναδεικνύει τα νομικά ζητήματα που άπτονται της εμπλοκής του ΟΗΕ στην έξαρση της επιδημίας χολέρας. Ακόμη, αναφέρεται στις πιο πρόσφατες σχετικές εξελίξεις αξιολογώντας τις προσπάθειες βοήθειας προς την Αϊτή, ενώ εξετάζει και το ζήτημα της απόδοσης διεθνούς ευθύνης στον Οργανισμό κάνοντας σχετική αναφορά στο σχέδιο άρθρων της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου του ΟΗΕ για τη Διεθνή Ευθύνη των Διεθνών Οργανισμών².

Τέλος, η μελέτη ολοκληρώνεται με ορισμένες τελικές σκέψεις και συμπερασματικές παρατηρήσεις αναφορικά με τα όσα αναλύθηκαν. Ο τελικός στόχος είναι να γίνει μία, όσο το δυνατό, πιο ολοκληρωμένη παρουσίαση των πτυχών της υπόθεσης που εξετάζεται, μέσα από την παράθεση των πραγματικών περιστατικών, των σταδίων της νομικής διαδικασίας, των εκατέρωθεν νομικών επιχειρημάτων και της αξιολόγησης αυτών.

II. ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Τον Ιανουάριο του 2010 ένας πολύ ισχυρός σεισμός της τάξης των 7 ρίχτερ έπληξε το κράτος της Αϊτής, ενώ σύμφωνα με εκτιμήσεις, προκάλεσε τον θάνατο περίπου 217.300 ανθρώπων, αφήνοντας στο πέρασμά του περίπου 2,1 εκατομμύρια αστέγους και τεράστιες υλικές ζημιές³. Μεγάλο μέρος των υποδομών της χώρας καταστράφηκε επιβαρύνοντας, σε συνδυασμό με το ήδη υψηλό ποσοστό φτώχειας, την υπάρχουσα εύθραυστη κοινωνική και πολιτική κατάσταση⁴. Λίγο μετά τον καταστροφικό αυτόν σεισμό εμφανίστηκε στη χώρα επιδημία χολέρας, με το προϋπάρχον ελλιπές σύστημα υγιεινής να συμβάλλει στην περαιτέρω εξάπλωση του ιού. Οι μολύνσεις και οι θάνατοι άρχισαν να εμφανίζονται περίπου στα μέσα

¹ Βλ. *United Nations Stabilization Mission in Haiti*. Η ειρηνευτική δύναμη του ΟΗΕ αναπτύχθηκε αρχικά στην Αϊτή τον Ιούνιο του 2004 και σύμφωνα με το Ψήφισμα 1542 του ΣΑ είχε σκοπό τη διατήρηση της ειρήνης και της σταθερότητας στην περιοχή έπειτα από την έναρξη εμφύλιων διαταραχών τον Φεβρουάριο του 2004/ SC Res/1542 (30 April, 2004), διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/CAC-SRES-1542.php>, (τελ. επίσκεψη Δεκέμβριος 2018).

² Βλ. K. Boon, "New Directions in Responsibility: Assessing the International Law Commission's Draft Articles on the Responsibility of International Organizations", *The Yale Journal of International Law*, (Spring 2011), σελ. 1-9.

³ Βλ. *United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs*, Humanitarian Action Plan for Haiti 2013, διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://canada-haiti.ca/content/humanitarian-action-plan-united-nations-haiti-2013> (τελ. επίσκεψη Δεκέμβριος 2018), σελ. 1.

⁴ Βλ. *Report of the Secretary-General on the United Nations Stabilization Mission in Haiti*, U.N. Doc. S/2010/200 (Feb. 22, 2010), σελ. 1-2, διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://undocs.org/S/2010/200> (τελ. επίσκεψη Δεκέμβριος 2018).

του μηνός Οκτωβρίου 2010, ενώ σε διάστημα δέκα εβδομάδων η επιδημία είχε εξαπλωθεί σε ολόκληρη τη χώρα.⁵

Σύμφωνα με αρκετές επιστημονικές έρευνες που έλαβαν χώρα από ανεξάρτητους ερευνητές, μεταξύ των οποίων και τα Κέντρα Ελέγχου και Πρόληψης Ασθενειών των ΗΠΑ⁶, αλλά και από ερευνητές επιδημιολόγους που ορίστηκαν από τον ΟΗΕ, ως πιθανότερη πηγή της επιδημίας χολέρας καταδείχθηκε η MINUSTAH⁷, δηλαδή η ειρηνευτική δύναμη του ΟΗΕ που είχε αναπτυχθεί στην περιοχή. Οι γενετικές εξετάσεις που έλαβαν χώρα από τους παραπάνω έδειξαν πως το στέλεχος της χολέρας που προκάλεσε αυτή την επιδημία ταίριαζε απόλυτα με το ενδημικό στέλεχος του ιού που εντοπίστηκε στο Νεπάλ. Το αποτέλεσμα ήταν, λόγω της ρίψης λυμάτων και εξαιτίας των ελλιπέστατων συνθηκών υγιεινής στο στρατόπεδο όπου είχαν καταλύσει οι δυνάμεις της MINUSTAH από το Νεπάλ, να μολυνθεί ο βασικός υδροφόρος ορίζοντας της Αϊτής, γεγονός που όπως προαναφέρθηκε προκάλεσε τον θάνατο χιλιάδων πολιτών της χώρας και μελών της δύναμης του ΟΗΕ, ενώ κρούσματα της ασθένειας αναφέρθηκαν στην Δομινικανή Δημοκρατία, στην Κούβα και στο Μεξικό⁸.

III. ΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Οι αποχρώσεις ενδείξεις συνηγορούσαν υπέρ της σύνδεσης της επιδημίας χολέρας με τις δυνάμεις του ΟΗΕ που είχαν αναπτυχθεί στην περιοχή της Αϊτής, και κατ' επέκταση και υπέρ της ευθύνης του Οργανισμού για τις πράξεις των μελών της ειρηνευτικής αποστολής. Ο ΟΗΕ διεξήγαμε δική του επίσημη έρευνα για τα αίτια της επιδημίας. Σύμφωνα λοιπόν με τη σχετική αναφορά του ΓΓ του ΟΗΕ,

Η ανεξάρτητη επιτροπή εμπειρογνομόνων για την εξάπλωση της επιδημίας χολέρας στην Αϊτή, την οποία όρισα τον Ιανουάριο, ολοκλήρωσε τις εργασίες της την 4^η Μαΐου και παρουσίασε την αναφορά και τα ευρήματά της, για τα οποία ενήργησα προκειμένου να δημοσιοποιηθούν στο σύνολό τους. Η ανεξάρτητη αυτή επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα, μεταξύ άλλων, πως η εξάπλωση της επιδημίας χολέρας είχε προκληθεί από μία συμβολή περιστάσεων, συμπεριλαμβανομένης της μόλυνσης του συμπλέγματος παραποτάμων (Meye Tributary System) του ποταμού Artibonite με το παθογόνο στέλεχος του εποχιακού βακτηρίου *Vibrio cholerae*, τύπου όμοιου με αυτό της Νότιας Ασίας, των ανεπαρκών συνθηκών ύδρευσης και αποχέτευσης στην Αϊτή, καθώς και της διαδεδομένης χρήσης του νερού του ποταμού για πλύσιμο, μπάνιο, πόση και αναψυχή, και πως δεν οφειλόταν σε σφάλμα ή στην εκούσια ενέργεια μίας ομάδας ή ενός ατόμου. Ακολούθως, συγκάλεσα μία ομάδα εργασίας σε ανώτερο επίπεδο προκειμένου να

⁵ Βλ. *Moni Basu*, Cholera death toll in Haiti rises to more than 3,000, CNN (Dec. 31, 2010), διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <http://edition.cnn.com/2010/WORLD/americas/12/31/haiti.cholera/index.html> (τελ. επίσκεψη Δεκέμβριος 2018).

⁶ Βλ. *Centers for Disease Control and Prevention* (CDC), διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://www.cdc.gov> (τελ. επίσκεψη Δεκέμβριος 2018).

⁷ Βλ. Μετά από τον σεισμό του 2010 η εντολή της MINUSTAH επεκτάθηκε με Ψήφισμα του ΣΑ, έπειτα με νέο Ψήφισμα επεκτάθηκε μέχρι το 2012 με την πρόθεση για περαιτέρω ανανέωση. Το 2017 το ΣΑ ανακοίνωσε την λήξη της εντολής της MINUSTAH και την σταδιακή αντικατάστασή της από την MINUJUSTH (United Nations Mission for Justice Support in Haiti)./ SC Resolution 1944 (2010), SC Resolution 2012 (2011), SC Resolution 2350 (2017), SC Resolution 2410 (2018)-διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://www.un.org/press/en/2018/sc13285.doc.htm> (τελ. επίσκεψη 4/1/2019).

⁸ Βλ. *Pan American Health Organization*, Cholera: Epidemiological Alerts and Updates (Mar.3, 2015-Update), διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: https://www.paho.org/hq/index.php?option=com_topics&view=rdmore&cid=2219&item=cholera&type=alerts&Itemid=40745&lang=en (τελ. επίσκεψη 4/1/2019).

μελετήσει τα ευρήματα και τις συστάσεις της επιτροπής και να εξασφαλίσει ότι θα υπάρξει άμεση και κατάλληλη πρόοδος.⁹

Στην αναφορά του ΟΗΕ αναλύθηκαν ακριβώς και με βάση επιστημονικά στοιχεία οι περιστάσεις εκείνες που συνέτρεξαν και συνέβαλαν στο να εμφανιστεί και να εξαπλωθεί η επιδημία χολέρας στην Αϊτή, ενώ το κρίσιμο σημείο της ευθύνης διατυπώθηκε με προσοχή. Το συμπέρασμα, πως η συρροή κάποιων περιστάσεων προκάλεσε την επιδημία, δεν συνέβαλε αποφασιστικά στον προσδιορισμό της πραγματικής πηγής μετάδοσης του ιού. Ο Οργανισμός με μία προσεκτικά διατυπωμένη πολιτικά αναφορά βασιζόμενη σε επιστημονικά στοιχεία, αρνήθηκε στην ουσία την όποια νομική του ευθύνη. Η αναφορά αυτή κατέληξε στο συμπέρασμα, πως τα μέλη της ειρηνευτικής αποστολής από το Νεπάλ αποτέλεσαν έναν από τους απαραίτητους παράγοντες που συνέβαλαν στην επιδημία, όχι όμως τον μοναδικό, ούτε και σε εκείνον τον επαρκή βαθμό που θα μπορούσε να καταστήσει τον Οργανισμό υπεύθυνο. Εύλογα, ανέκυσαν ερωτήματα που σχετίζονταν με το εάν θα μπορούσε να καταστεί υπεύθυνος ο ΟΗΕ για τη βλάβη που υπέστησαν οι κάτοικοι της Αϊτής. Οι συνήγοροι και τα θύματα της επιδημίας, δεν υποστήριζαν πως ο Οργανισμός μέσω των μελών της MINUSTAH εισήγαγε εκ προθέσεως την ασθένεια στην Αϊτή, ούτε πως είχε ποινική ευθύνη. Αντίθετα, ισχυρίστηκαν πως τα μέλη της ειρηνευτικής αποστολής έβλαψαν ακούσια τα θύματα και πως υπήρχε αστική ευθύνη.

Αρχικά, τα θύματα και οι συνήγοροί τους στράφηκαν απευθείας στον ΟΗΕ ζητώντας αποζημίωση και υποβάλλοντας σχετικά αιτήματα, γνωστά ως “petitions to relief”. Η υποβολή των αιτημάτων βασίστηκε στη θεωρία περί ευθύνης του Οργανισμού για τις συνέπειες των άδικων πράξεών του, αρχή η οποία είχε επιβεβαιωθεί τα τελευταία χρόνια, τόσο από το ΔΔΔ¹⁰ όσο και από τον ΓΤ¹¹. Ειδικότερα, τον Νοέμβριο του 2011 η ΒΑΙ¹², η ΙJDH¹³ και μία δικηγορική εταιρεία ατομικών δικαιωμάτων των ΗΠΑ, κατέθεσαν ένα ρηζικέλευθο αίτημα εκ μέρους 5.000 θυμάτων της χολέρας σύμφωνα με το δίκαιο της Αϊτής, ζητώντας στα πλαίσια μιας απόπειρας εξωδικαστικού συμβιβασμού με τον ΟΗΕ να αναλάβει ο τελευταίος τις ευθύνες του, και **α)** να εγκαθιδρύσει ένα εθνικό σύστημα ύδρευσης και υγιεινής προκειμένου να περιοριστεί η εξάπλωση της επιδημίας, **β)** να αποζημιώσει τα θύματα¹⁴ και **γ)** να απολογηθεί δημόσια για τις άδικες πράξεις του, δηλαδή τις παραλείψεις του. Έπειτα από δεκατρείς μήνες το Γραφείο Νομικών Υποθέσεων του ΟΗΕ (UN Office of Legal Affairs – OLA) απέρριψε επίσημα τα παραπάνω αιτήματα, «Με σεβασμό στις αξιώσεις που υποβλήθηκαν, η μελέτη τέτοιου είδους διεκδικήσεων θα περιελάμβανε απαραιτήτως μια επισκόπηση πολιτικών

⁹ Βλ. *Report of the Secretary-General on the United Nations Stabilization Mission in Haiti*, παρ. 45, U.N. Doc. S/2011/540 (Aug. 25, 2011), διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <http://undocs.org/S/2011/540> (τελ. επίσκεψη 5/1/2019), επίσης βλ. “[the U.N.] may be required to bear responsibility for the damage...incurred as a result of acts performed by the United Nations or by its agents acting in their official capacity”. / ICJ Advisory Opinion, *Difference Relating to Immunity from Legal Process of a Special Rapporteur of the Commission on Human Rights*, (1999), διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://www.icj-cij.org/en/decisions/all/1999/1999/desc> (τελ. επίσκεψη 5/1/2019), σελ. 66, 88-89.

¹⁰ Βλ. *Διεθνές Δικαστήριο Δικαιοσύνης* (ICJ), διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://www.icj-cij.org>.

¹¹ Βλ. “a reflection of the principle of state responsibility-widely accepted to be applicable to international organizations-that damage caused in breach of an international obligation and which is attributable to the state (or to the organization) entails the international responsibility of the state (or the organization) and its liability in compensation”, Secretary-General Kofi Annan. / *Report on the Administrative and Budgetary Aspects of the Financing of the United Nations Peacekeeping Operations: financing of the United Nations peacekeeping operations* (1996), U.N. Doc. A/51/389, διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/51/389, (τελ. επίσκεψη 5/1/2019), σελ. 4, παρ. 6.

¹² Βλ. *Bureau des Avocats Internationaux*, διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://www.ijdh.org/tag/bureau-des-avocats-internationaux-bai/>

¹³ Βλ. *Institute for Justice and Democracy in Haiti*, διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <http://www.ijdh.org>

¹⁴ Βλ. Συγκεκριμένα η απαίτηση αφορούσε σε αποζημίωση ύψους 50.000 δολαρίων για κάθε άνθρωπο που μολύνθηκε από τον ιό της χολέρας και σε αποζημίωση ύψους 100.000 δολαρίων για κάθε άνθρωπο που έχασε τη ζωή του.

θεμάτων και θεμάτων πολιτικής. Επομένως, οι εν λόγω ισχυρισμοί δεν είναι αποδεκτοί σύμφωνα με το Τμήμα 29 (Section 29) της Γενικής Σύμβασης (Σύμβαση για τα Προνόμια και τις Ασυλίες του ΟΗΕ)¹⁵.

Το προαναφερόμενο Section (Τμήμα) 29¹⁶, σχετίζεται με τη διάκριση μεταξύ ‘private and public disputes’¹⁷. Διαφορών δηλαδή που προκύπτουν αφενός από βλάβες που προκλήθηκαν από τον ΟΗΕ και τους αντιπροσώπους του (agents) κατά την άσκηση των επίσημων καθηκόντων τους και αφετέρου από βλάβες που προκλήθηκαν από αιτίες που δεν συνδέονται με τα παραπάνω καθήκοντα. Στην ουσία με αυτή του την άρνηση ο ΟΗΕ έκλεισε την υπόθεση, δεδομένου ότι δεν υπήρχε κάποιο θεσμικό όργανο που θα μπορούσαν να προσφύγουν οι αιτούντες αμφισβητώντας αυτή την απόφαση, ούτε κάποιο άλλο εξωτερικό όργανο όπου θα μπορούσαν να καταθέσουν έφεση.

Βέβαια, στην παραπάνω απάντηση του ο Οργανισμός δεν τεκμηρίωσε νομικά τον ισχυρισμό και την επιλογή του να αντιμετωπίσει την επιδημία χολέρας ως ‘political and policy matter’, ως ζήτημα δηλαδή πολιτικής φύσης που άπτεται της γενικότερης πολιτικής του. Τέτοιας φύσης ζητήματα σχετίζονται κυρίως με ενέργειες ή αποφάσεις του ΣΑ και της ΓΣ, και δεν εμπίπτουν στην ρύθμιση του Section 29 της CPIUN¹⁸. Μία πιθανή εξήγηση για τον χαρακτηρισμό που επέλεξε ο ΟΗΕ θα μπορούσε να βασίζεται στην άποψη, πως η επιδημία προήλθε ως παρεμπόδιση συνέπεια της δράσης της ειρηνευτικής αποστολής, άρα γι’ αυτό και σχετιζόταν με τη δημόσια-πολιτική εξουσία (public-political authority) του Οργανισμού, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να εφαρμοστεί στην προκειμένη περίπτωση η διαδικασία του άρθρου 29 της CPIUN¹⁹. Επίσης, τον Νοέμβριο του 2014 με γράμμα του ο Ανώτατος Συντονιστής του ΟΗΕ για την αντιμετώπιση της επιδημίας χολέρας στην Αϊτή, αναφέρθηκε στο περιεχόμενο των αξιώσεων ιδιωτικού δικαίου υποστηρίζοντας πως, «Το Τμήμα 29 (α) έχει εφαρμοστεί τις περισσότερες φορές σε αξιώσεις που απορρέουν από συμβάσεις ανάμεσα στον ΟΗΕ και σε έναν ιδιωτικό φορέα, σε όσες σχετίζονται με τη χρήση περιουσίας στο πλαίσιο μίας αποστολής μακριά από την έδρα του Οργανισμού, και στις αξιώσεις εκείνες που απορρέουν από τροχαία ατυχήματα²⁰.

¹⁵ Case No HTI 3/2014, Reply (n 11), παρ 89.

¹⁶ Βλ. “The United Nations shall make provisions for appropriate modes of settlement of: (a) Disputes arising out of contracts or other disputes of a private law character to which the United Nations is a party; (b) Disputes involving any official of the United Nations who by reason of his official position enjoys immunity, if immunity has not been waived by the Secretary-General”. / Section 29 Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations (CPIUN), διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtldsg_no=III-1&chapter=3&lang=en (τελ. επίσκεψη 5/1/2019).

¹⁷ Βλ. R. Pavoni, “Choleric notes on the Haiti Cholera Case”, *Quarterly of International Law*, 19 (2015), σελ. 23-28.

¹⁸ Βλ. K. Lundahl, “The United Nations and the Remedy Gap: The Haiti Cholera Dispute”, *Die Friedens-Warte*, Vol. 88, No. 3/4, (2013), σελ. 77-117.

¹⁹ Βλ. Το ζήτημα διάπραξης αδικοπραξίας από τον ΟΗΕ απέναντι σε έναν μεγάλο αριθμό ατόμων ανέκυψε και στην υπόθεση *Kosovo Lead Poisoning*. Εν προκειμένω, ο ΟΗΕ υποστήριξε, όπως και στην *Haiti Cholera Case*, πως ισχυρισμοί των θυμάτων δεν άπτονταν του ιδιωτικού δικαίου κι επομένως δεν ήταν αποδεκτές σύμφωνα με τις προβλέψεις του Section 29 της CPIUN. / Letter from Patricia O’ Brien, UN Under-Secretary-General for Legal Affairs, to Dianne Post (Jul. 25, 2011).

²⁰ Βλ. “In the Practice of the Organization, disputes of a private law character have been understood to be disputes of the type that arise between two private parties. Section 29 (a) has most frequently been applied to claims arising under contracts between the United Nations and a private party, to those relating to the use of property in the context of a mission away from Headquarters, and to claims arising from vehicle accidents”. / Letter from Pedro Medrano, Assistant UN Secretary – General, Senior Coordinator for Cholera Response, to Ms Ferha, Mr. Gallon, Mr. Pura and Ms de Albuquerque, Nov. 25, 2014, παρ. 91.

“[W]hen assessing a claim under Section 29 (a), the Organization does not rely solely on the allegations of the claim itself, but also assesses the character of the claim in the context of all its circumstances. The mere allegation of tortious conduct does not make a claim one of a private law character. The nature of the duty allegedly owed by the Organization, the nature of the conduct or activity at issue, and other relevant circumstances are all pertinent to determining whether the claim involves a dispute of a private law character”. / ο.π. παρ. 90.

Έπειτα από την απόρριψη των παραπάνω αιτημάτων από τον ΟΗΕ, οι δικηγόροι των θυμάτων στράφηκαν προς τη δικαστική οδό ψάχνοντας εκ νέου δικαίωση ενώπιον των Ομοσπονδιακών Δικαστηρίων των ΗΠΑ²¹. Τρεις αγωγές έγιναν δεκτές²², στις οποίες ως ενάγοντες εμφανίζονταν πολίτες των ΗΠΑ ή της Αϊτής που είχαν υποφέρει από την επιδημία και ως εναγόμενοι ο ΟΗΕ, ο ΓΓ, καθώς και η MINUSTAH και ο επικεφαλής της. Ο βασικός ισχυρισμός ήταν επίσης ο ίδιος, «η εξάπλωση προκλήθηκε από την αμελή, ανεύθυνη, και βασανιστική συμπεριφορά των εναγομένων».²³ Επίσης, οι ενάγοντες υποστήριζαν πως το δικαστήριο είχε δικαιοδοσία, γιατί αφενός η έδρα του ΟΗΕ βρισκόταν στις ΗΠΑ και αφετέρου, οι επονομαζόμενοι ως εναγόμενοι ήταν κάτοικοι των ΗΠΑ. Επίσης, υποστήριζαν πως ο Οργανισμός δεν ανταποκρίθηκε στην υποχρέωση που είχε αναλάβει να δημιουργήσει μια επιτροπή εξέτασης αιτημάτων, όπου θα μπορούσαν να απευθυνθούν οι ιδιώτες θύματα της επιδημίας, και γι' αυτό θα έπρεπε να αναγκαστεί από το δικαστήριο είτε να απαντήσει στα αιτήματά τους είτε να επιβάλει το ίδιο το δικαστήριο μια λύση.

Τον Ιανουάριο του 2015 και παρά κάποιες πρώτες διαδικαστικές νίκες για τα θύματα, ο Δικαστής J. Paul Oetken απέρριψε την πρώτη αγωγή, *Georges et al. v. UN et al.* λόγω έλλειψης καθ' ύλην αρμοδιότητας, δηλώνοντας σχετικά πως, «ο ΟΗΕ είναι απρόσβλητος από την άσκηση αγωγής εναντίον του, εκτός εάν ρητώς παραιτηθεί από την ασυλία του»²⁴. Σύμφωνα με τον Χάρτη του ΟΗΕ, «[ο] Οργανισμός απολαμβάνει στο έδαφος καθενός από τα Μέλη του τα προνόμια και τις ατέλειες που είναι αναγκαία για να εκπληρώνει τους σκοπούς του» και επιπλέον «[ο]ι αντιπρόσωποι των Μελών των Ηνωμένων Εθνών και οι υπάλληλοι του Οργανισμού θα απολαμβάνουν επίσης τα προνόμια και τις ατέλειες που τους είναι αναγκαία για να ασκούν εντελώς ανεξάρτητα τα καθήκοντά τους σε σχέση με τον Οργανισμό», (Άρθρο 105, παρ.1 και 2). Επίσης, όπως αναφέρεται και στην CPIUN,

Ο ΟΗΕ, τα περιουσιακά του στοιχεία οπουδήποτε κι εάν βρίσκονται και υπό οποιουδήποτε την κατοχή, απολαύουν ετεροδικίας, εκτός και στο μέτρο κατά το οποίο ο Οργανισμός έχει ρητά παραιτηθεί από αυτήν σε κάθε ειδική περίπτωση. Είναι, παρόλα αυτά, κατανοητό, ότι καμία παραίτηση από ασυλία δεν επεκτείνεται σε οποιοδήποτε μέτρο εκτέλεσης (Άρθρο 2, Τμήμα 2), ακόμη, Οι υπάλληλοι του ΟΗΕ θα απολαμβάνουν ετεροδικίας όσον αφορά στις πράξεις που ενεργούνται από αυτούς κατά την επίσημη ιδιότητά τους (περιλαμβανομένων των λόγων ή γραπτών), (Άρθρο 5, Τμήμα 18α).²⁵

Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο λοιπόν, προβάλλοντας ως κύριο επιχείρημα την απόλυτη ασυλία του ΟΗΕ από κάθε νομική διαδικασία ενώπιον των δικαστηρίων των ΗΠΑ, απέρριψε την *Georges et al. v. UN et al.* Οι ενάγοντες αμφισβήτησαν την ασυλία του Οργανισμού στην

²¹ Βλ. Για πιο λεπτομερή περιγραφή της χρονικής αλληλουχίας της νομικής διαδικασίας, διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <http://www.ijdh.org/cholera-litigation/>, (τελ. επίσκεψη 5/1/2019).

²² Βλ. *Georges et al. v. UN et al.*, (2013), *Laventure et al. v. UN et al.*, (2014), *Jean-Robert et al. v. UN et al.*, (2014).

²³ Βλ. *Laventure et al. v. UN et al.*, 2014, ο.π. σελ. 1 (σημ. 19).

²⁴ Βλ. *US District Court for the Southern District of New York, Delama Georges et al. v. United Nations et al.*, 13-CV-7146 (JPO), Opinion and Order of 9 January 2015 (per Oetken J.), διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/new-york/nysdce/1:2013cv07146/418540/62/> (τελ. επίσκεψη 6/1/2019).

Η υπόθεση *Laventure et al.*, απορρίφθηκε σε πρώτο βαθμό από το New York Eastern District Court λόγω έλλειψης καθ' ύλην αρμοδιότητας, όπως απορρίφθηκε και στον δεύτερο βαθμό από το United States Court of Appeals for the Second Circuit για τους ίδιους λόγους (17-2908-cv *Laventure v. United Nations*, 12-28-2018), διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <http://www.ca2.uscourts.gov/decisions/isysquery/e5344732-837f-428d-8179-8805698566ff/41-60/list/> (τελ. επίσκεψη 6/1/2019).

Η υπόθεση *Jean-Robert et al.* (1:14-cv-01545) απορρίφθηκε σε πρώτο βαθμό από το New York Southern District Court λόγω έλλειψης καθ' ύλην αρμοδιότητας (2015).

²⁵ Βλ. Ν. 412/07-10-1947, Περί κυρώσεως Συμβάσεως περί προνομίων και ασυλιών των Ηνωμένων Εθνών (Αναδημοσίευση), Εφημερίδα της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδας, Αριθμός φύλλου 213, Τεύχος Πρώτο.

προκειμένη περίπτωση υποστηρίζοντας πως ο ΟΗΕ, λόγω της αποτυχίας του να εγκαταστήσει κατάλληλους μηχανισμούς διευθέτησης διαφορών στους οποίους θα είχαν πρόσβαση ιδιώτες για τη διατύπωση των αιτημάτων τους²⁶, υποχρέωση που προβλεπόταν από την CPIUN αλλά και από την SOFA Haiti²⁷, θα έπρεπε ως καταλληλότερο μέτρο επανόρθωσης να άρει την ασυλία του. Στην ουσία διατυπώθηκε η άποψη, πως η ασυλία του Οργανισμού εξαρτιόταν από την πρόσβαση στους παραπάνω μηχανισμούς και από την τήρηση των συμβατικών του υποχρεώσεων²⁸.

Στη συνέχεια και μετά την απορριπτική απόφαση του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου της Νέας Υόρκης, τα θύματα της επιδημίας βρέθηκαν σε δεινή θέση. Μην έχοντας άμεση πρόσβαση σε μηχανισμούς του ΟΗΕ και συνειδητοποιώντας, πως η προσφυγή στα εσωτερικά δικαστήρια ήταν τουλάχιστον δύσκολη, πήραν την απόφαση να καταθέσουν έφεση στο Ομοσπονδιακό Εφετείο της Δεύτερης Δικαστικής Περιφέρειας (US Court of Appeals for the Second Circuit – *Georges et al. v. UN et al.*) τον Φεβρουάριο του 2015.²⁹ Όπως και ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, έτσι και σε αυτή την περίπτωση, οι ΗΠΑ δήλωσαν την υποστήριξη τους στον ΟΗΕ και στην ασυλία που αυτός απολάμβανε και ενώπιον αυτού του δικαστηρίου (*amicus curia brief*). Αντιστοίχως έπραξαν και οι υποστηριχτές των εναγόντων ως προς τα δικά τους επιχειρήματα.³⁰

Με την απόφασή του στις 18 Αυγούστου 2016 το δευτεροβάθμιο δικαστήριο επιβεβαίωσε την ασυλία του Οργανισμού απέναντι στα επιχειρήματα των εναγόντων, όπως αυτά είχαν διατυπωθεί και πρωτοδίκως, «Έχουμε εξετάσει όλα τα κατ' έφεση επιχειρήματα του ενάγοντος και τα βρίσκουμε αβάσιμα. Ακολούθως, **ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΝΟΥΜΕ** την απόφαση του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου της 15^{ης} Ιανουαρίου 2015, απορρίπτοντας την αγωγή του ενάγοντος για έλλειψη καθ' ύλην αρμοδιότητας σύμφωνα με την Σύμβαση για τα Πρόνομια και τις Ασυλίες του ΟΗΕ».³¹

Μετά και από αυτή την απόρριψη από το δικαστήριο του δεύτερου βαθμού οι ενάγοντες είχαν το δικαίωμα να απευθυνθούν στο Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο των ΗΠΑ, το Supreme Court³², επιλογή που δεν ακολούθησαν.³³

²⁶ Βλ. T.G. Bode, "Cholera in Haiti: United Nations Immunity and Accountability", *Georgetown University Law Center*, Vol. 47 (2016), σελ. 770-772.

²⁷ Βλ. *Status of Forces Agreement* (ανάμεσα στην MINUSTA και το κράτος της Αϊτής), Volume 2271, 1-40460 (2004), "[a]ny dispute or claim of a private-law character, not arising from the operational necessity of MINUSTAH, to which MINUSTAH or any member thereof is a party and over which the courts of Haiti do not have jurisdiction because of any provision of the present Agreement shall be settled by a standing claims commission to be established for that purpose", διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <http://www.ijdh.org/2004/07/archive/agreement-between-the-united-nations-and-the-government-of-haiti-concerning-the-status-of-the-united-nations-operation-in-haiti/> (τελ. επίσκεψη 7/1/2019), Sec. 55 SOFA.

²⁸ Βλ. Ο Δικαστής Oetken βασιζόμενος στην Court of Appeal's, *Brzak v. UN*, υποστήριξε, πως εάν θεωρήσουμε πως η ασυλία του ΟΗΕ υπάρχει υπό την αίρεση της δημιουργίας εναλλακτικών μέσων διευθέτησης, τότε "would read the strict express waiver requirement out of the [GC]". / *Brzak v. United Nations*, 597 F3d 197 (2nd Cir 2010), διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/ca2/08-2799/08-2799-cv_opn-2011-03-27.html

(τελ. επίσκεψη 7/1/2019).

²⁹ Βλ. *Delama Georges Individually and on behalf of all others similarly situated Plaintiffs – Appellants v. United Nations; United Nations Stabilization Mission in Haiti – Defendants - Appellees* (February 12, 2015), United Nations Court of Appeals for the Second Circuit, No. 15-455-cv, διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/ca2/15-455/15-455-2016-08-18.html> (τελ. επίσκεψη 7/1/2019).

³⁰ Βλ. Δύο σημαντικά κείμενα που διέπονται από το δίκαιο των ΗΠΑ και αφορούν στο καθεστώς ασυλίας που απολαμβάνουν οι διεθνείς οργανισμοί στο έδαφος των ΗΠΑ είναι η International Organizations Immunities Act (IOIA) και η Foreign Sovereign Immunities Act (FSIA).

³¹ Βλ. *Delama Georges Individually and on behalf of all others similarly situated Plaintiffs – Appellants v. United Nations; United Nations Stabilization Mission in Haiti – Defendants – Appellees*, 2015, ο.π. σελ. 22 (σημ. 27).

³² Βλ. διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://www.supremecourt.gov>.

³³ Βλ. διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <http://www.ijdh.org/cholera-litigation/>, ο.π. (σημ. 20).

IV. ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΝΩΤΕΡΩ ΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Σύμφωνα με όσα έχουν παρατεθεί παραπάνω, ο βασικός άξονας της συζήτησης περιστράφηκε γύρω από τη δυνατότητα να αποδοθεί η άδικη συμπεριφορά των μελών της MINUSTAH στον ΟΗΕ, αποτέλεσμα που σχετιζόταν με την ασυλία τους κι εάν αυτή μπορούσε να καμφθεί σε κάποιες περιπτώσεις, ενώ τα δικαστήρια των ΗΠΑ επιβεβαίωσαν την απόλυτη ασυλία του Οργανισμού ενώπιόν τους.

Όπως προβλέπεται στην CPIUN υπάρχουν και εξαιρέσεις στην απόλυτη ασυλία του ΟΗΕ, και είναι οι εξής: α) η παραίτηση από την ασυλία σε κάποιες περιπτώσεις λόγω υποχρέωσης του ΓΓ να το πράξει³⁴ και σε κάποιες άλλες λόγω της διακριτικής του ευχέρειας³⁵, κυρίως όταν κρίνει πως δεν υπάρχει άλλο πρόσφορο μέσο νομικής επίλυσης της διαφοράς. Το μόνο σίγουρο είναι πως αν δεν το θελήσει ο ίδιος ο Οργανισμός δύσκολα θα βρεθεί εθνικό δικαστήριο πρόθυμο να εξετάσει αιτήματα κατά του τελευταίου, και β) η υποχρέωση του ΟΗΕ να προβλέψει τη δημιουργία ενός συστήματος διευθέτησης διαφορών που αφορούν σε πράξεις ιδιωτικού δικαίου μελών των δυνάμεών του (officials), οι οποίοι εξαιτίας αυτής της θέσης απολαμβάνουν κάποιον βαθμό ασυλίας και αυτή δεν έχει αρθεί από τον ΓΓ^{36, 37}.

Στην περίπτωση (β) βασίστηκε και το επιχείρημα των εκπροσώπων των θυμάτων που στράφηκαν κατά του ΟΗΕ, ότι δηλαδή ο Οργανισμός ενώ είχε την υποχρέωση δεν φρόντισε ώστε να δημιουργηθεί ένα τέτοιο σύστημα διευθέτησης διαφορών, δεδομένου του ότι οι επιβλαβείς πράξεις των ειρηνευτικών δυνάμεων από το Νεπάλ διέπονταν από το ιδιωτικό δίκαιο. Επίσης, τα θύματα υποστήριζαν, πως η απόλυτη αυτή ασυλία του Οργανισμού θα έπρεπε να περιορίζεται στις περιπτώσεις που δεν μπορεί να υπάρξει άλλου είδους ικανοποίηση και ότι κατά το παρελθόν είχαν εξεταστεί ανάλογες περιπτώσεις αποκατάστασης της ζημίας, ως διεπόμενες από το ιδιωτικό δίκαιο. Ακόμη, διατύπωσαν το επιχείρημα, πως ο ΟΗΕ δεσμευόταν από τις προβλέψεις της SOFA, καθώς και ότι η ασυλία του θα έπρεπε να είναι περισσότερο λειτουργική παρά απόλυτη.³⁸

Εν κατακλείδι, ο ΟΗΕ στο απαντητικό του δικόγραφο απέρριψε τις αιτιάσεις περί διαφοράς ιδιωτικού δικαίου λαμβάνοντας υπόψη τη φύση των καθηκόντων που υποτίθεται ότι παραβιάστηκαν από αυτόν, τη συμπεριφορά των κυανόκρανων, δηλαδή υπό ποιες συνθήκες ενεργούσαν όταν διέπραξαν την αδικοπραξία (κατά την διάρκεια των καθηκόντων τους), καθώς και αξιολογώντας τις προϋποθέσεις και τους παράγοντες που θα μπορούσαν να χαρακτηρίσουν ένα σχετικό αίτημα ως ιδιωτικού δικαίου διαφορά. Σύμφωνα πάντα με τα όσα

³⁴ Βλ. *CPIUN*, “The United Nations, its property and assets wherever located and by whomsoever held, shall enjoy immunity from every form of legal process except insofar as in any particular case it has expressly waived its immunity shall extend to any particular case it has expressly waived its immunity. It is, however, understood that no waiver of immunity shall extend to any measure of execution.”, ο.π. Article 2, Section 2, ο.π. (σημ. 32).

³⁵ Βλ. *CPIUN*, “The Secretary-General shall have the authority and the duty to waive the immunity of any official in any case where, in his opinion, the immunity would impede the course of justice and can be waived without prejudice to the interests of the United Nations. In the case of the Secretary-General, the Security Council shall have the right to waive immunity”, ο.π. Article V, Section 20, ο.π. (σημ. 32).

³⁶ Βλ. *CPIUN* «The UN has to fulfill its obligation to “make provisions for appropriate modes of settlement of...disputes arising out of contracts or other disputes of a private law character to which the [UN] is a party, as well as disputes involving any official of the [UN] who by reason of this official position enjoys immunity, if immunity has not been waived by the Secretary General”, Article VIII, Section 29 (b), ο.π. (σημ. 32).

³⁷ Βλ. *T.G. Bode* 2016, ο.π. σελ. 759-773 (σημ. 24).

³⁸ Βλ. Είναι αλήθεια πως έτσι όπως είναι διατυπωμένη η Σύμβαση για τα Προνόμια και τις Ασυλίες του ΟΗΕ εναπόκειται στη διακριτική του ευχέρεια να πράξει αναλόγως, (The United Nations shall make provisions...). Παρά λοιπόν την ύπαρξη του κανόνα της “absolute immunity” πολλοί είναι εκείνοι που προσέφυγαν ενώπιον εθνικών δικαστηρίων έπειτα από την άρνηση του Οργανισμού να ακούσει τα αιτήματά τους. Το βασικό επιχείρημα όσων επιχειρούν κάτι τέτοιο είναι πως η διατήρηση αυτής της ασυλίας παραβιάζει στην ουσία το δικαίωμα τους για αποκατάσταση της ζημίας που έχουν υποστεί.

υποστήριξε ο ΟΗΕ, τα αιτήματα που διατυπώθηκαν δεν προσιδίαζαν ξεκάθαρα σε νομικό πρόσωπο που ενεργεί αποκλειστικά με ιδιωτικά κριτήρια. Επομένως, για τον Οργανισμό τα μέλη της MINUSTAH εκτελώντας υπηρεσία κατά την άσκηση των καθηκόντων τους απολάμβαναν την απόλυτη ασυλία του.

Χαρακτηριστικά ήταν και τα όσα ανέφερε ο ΓΓ του ΟΗΕ σε επιστολή του της 19^{ης} Φεβρουαρίου 2015 προς τα μέλη του Κογκρέσου των ΗΠΑ, με την οποία επέμεινε στην άποψη περί μη ιδιωτικού δικαίου διαφορά, εκφράζοντας την άποψη του Οργανισμού περί τις ιδιωτικού δικαίου αξιώσεις:

Στην πρακτική του Οργανισμού, ως διαφορές με χαρακτήρα ιδιωτικού δικαίου έχουν εκληφθεί οι διαφωνίες εκείνες που εγείρονται μεταξύ ιδιωτών, όπως, αξιώσεις που εγείρονται με αφορμή συμβάσεις, αξιώσεις που σχετίζονται με τη χρήση ιδιωτικής περιουσίας στο πλαίσιο ενεργειών για τη διατήρηση της ειρήνης ή αξιώσεις που γεννώνται από τροχαία ατυχήματα...[Ο]ι επίμαχοι ισχυρισμοί δεν ήταν αποδεκτοί σύμφωνα με το Τμήμα 29 (α) της Γενικής Σύμβασης [καθώς αυτοί] ήγειραν ευρύτερα θέματα πολιτικής που προέκυψαν ως αποτέλεσμα των λειτουργιών του ΟΗΕ ως διεθνούς οργανισμού, κι επομένως δεν μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση μιας αξίωσης με χαρακτήρα ιδιωτικού δικαίου...Για τον ίδιο λόγο, διαπιστώθηκε ότι αυτοί οι ισχυρισμοί δεν ήταν του είδους εκείνου για το οποίο προβλέπεται επιτροπή αξιώσεων σύμφωνα με την SOFA, από την στιγμή που η σχετική πρόβλεψη της SOFA επίσης σχετίζεται με αξιώσεις χαρακτήρα ιδιωτικού δικαίου^{39, 40}.

Η παραπάνω απόφαση του ΓΓ να προβεί σε έναν τόσο ευρύ περιορισμό των περιπτώσεων εκείνων που συνιστούσαν αξιώσεις ιδιωτικού δικαίου, κρίθηκε ως προσπάθεια να αποφευχθεί κάποια μελλοντική περίπτωση ευθύνης του Οργανισμού. Το στοιχείο που λείπει σήμερα από το σύστημα του ΟΗΕ αφορά στην ύπαρξη μηχανισμών όπου θα μπορούν να εξεταστούν περιπτώσεις που αφορούν σε αδικοπραξίες, και στο οποίο θα μπορούν να προσφεύγουν ιδιώτες. Βέβαια για να είμαστε ακριβείς, προβλέπεται τέτοιος μηχανισμός-επιτροπή από τις SOFA, τις συμφωνίες που υπογράφονται από τον ΟΗΕ και τις χώρες υποδοχής των ειρηνευτικών του δυνάμεων. Παρόλο που δεν είχε συσταθεί καμία τέτοια επιτροπή, ο ΟΗΕ στην Αϊτή μέσω ενός τοπικού γραφείου αποζημιώσεων, επεξεργάστηκε σχετικά αιτήματα⁴¹.

V. ΚΑΤΑΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΣΤΟΝ ΟΗΕ

Σήμερα οι διεθνείς οργανισμοί αποτελούν την αντιπροσωπευτικότερη μορφή πολυμερούς θεσμοποιημένης διακρατικής συνεργασίας. Διαθέτουν ίδια βούληση, ξεχωριστή από αυτή των ιδρυτικών κρατών, δική τους νομική προσωπικότητα και επιδιώκουν την εκπλήρωση ορισμένου σκοπού, ο οποίος συνήθως αναφέρεται στην ιδρυτική τους συνθήκη.⁴² Ως υποκείμενα του διεθνούς δικαίου, συγκεκριμένα δευτερογενή, είναι φορείς δικαιωμάτων

³⁹ Βλ. *Letter from U.N. Secretary-General Ban Ki-moon to Members of United States Congress* (Feb. 19, 2015), διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <http://cepr.net/blogs/haiti-relief-and-reconstruction-watch/ban-ki-moon-explains-to-congress-why-the-un-wont-be-held-accountable-for-cholera-in-haiti> (τελ. επίσκεψη 8/1/2019).

⁴⁰ Βλ. K.E. Boon, "The United Nations as Good Samaritan: Immunity and Responsibility", *Chicago Journal of International Law*, Vol.16, No.2 (Winter, 2016), σελ. 358-362.

⁴¹ Βλ. Στην Αϊτή το 2009 ο ΟΗΕ παρείχε αποζημίωση για αδικοπρακτικές αξιώσεις σε χαριστική βάση (*ex gratia basis*) και χωρίς να αναγνωρίζει τη νομική του ευθύνη. *Interoffice memorandum to the Controller, Assistant Secretary-General, Office of Programme Planning, Budgets and Accounts, regarding ex gratia payment to an injured civilian Haitian, 2009* U.N. Jurid. Y.B. 428-30 (2009).

⁴² Βλ. Για την εξέλιξη της διεθνούς οργάνωσης και τη θεωρία των διεθνών οργανισμών, βλ. Π. Νάσκου-Περράκη, Κ. Αντωνόπουλος, Μ. Σαρηγιαννίδης, Διεθνείς Οργανισμοί, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας 2015.

και υποχρεώσεων, ενώ λόγω της ίδιας νομικής προσωπικότητας που διαθέτουν, ευθύνονται για παραβιάσεις των υποχρεώσεών τους.⁴³

Το ΔΔΔ στη γνωμοδότηση για τις *Επανορθώσεις* (Reparations Case) αναγνώρισε τη διεθνή νομική προσωπικότητα του ΟΗΕ⁴⁴, ενώ με τη μεταγενέστερη γνωμοδότησή του σχετικά με την *Ερμηνεία της Συμφωνίας της 25^{ης} Μαρτίου 1951*, επιβεβαίωσε τη φύση των διεθνών οργανισμών «ως υποκειμένων του διεθνούς δικαίου που ως εκ τούτου δεσμεύονται από τις υποχρεώσεις που τους ανατίθενται από τους κανόνες του γενικού διεθνούς δικαίου»⁴⁵. Η αρχή της διεθνούς ευθύνης πηγάζει από την ικανότητα του ΟΗΕ να φέρει δικαιώματα και υποχρεώσεις. Ο ίδιος ο Οργανισμός έχει επίσης αποδεχτεί τη διεθνή ευθύνη ως ένα από τα χαρακτηριστικά-ιδιότητες της νομικής του προσωπικότητας⁴⁶.

Η περαιτέρω επέκταση και η αύξηση της έντασης των δραστηριοτήτων των διεθνών οργανισμών έφερε στο προσκήνιο την αναγκαιότητα για κανόνες που θα αφορούσαν στην ευθύνη τους. Το αποκορύφωμα των σχετικών μελετών ήταν η υιοθέτηση του Σχεδίου Άρθρων για τη Διεθνή Ευθύνη των Διεθνών Οργανισμών (2011)⁴⁷ από την Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου του ΟΗΕ. Οι κανόνες αυτοί αποτέλεσαν μία σημαντική εξέλιξη για το δίκαιο της ευθύνης, δημιουργώντας το νομικό πλαίσιο για την απόδοση μιας άδικης συμπεριφοράς⁴⁸ και για τις

⁴³ Βλ. “Throughout its history, the development of international law has been influenced by the requirements of international life, and the progressive increase in the collective activities of States has already given rise to instances of action upon the international plane by certain entities that which are not States. This development culminated in the establishment in June 1945 of an international organization whose purposes and principles are specified in the Charter of the United Nations”,

“[f]ifty States, representing the vast majority of the members of the international community, had the power, in conformity with international law, to bring into being an entity possessing **objective international personality**, and not merely personality recognized by them alone, together with capacity to bring international claims”, *Reparations for Injuries Suffered in the Service of the United Nations*, Advisory Opinion, 1949 ICJ Rep. 174, 178, 185 (April 11), διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://www.icj-cij.org/en/decisions/all/1949/1949/desc> (τελ. επίσκεψη 8/1/2019).

⁴⁴ Βλ. “[T]he Organization is an international person. That is not the same thing as saying that it is a State, which it certainly is not, or that its legal personality and rights and duties are the same as those of a State. Still less is it the same thing as saying that it is a super-State, whatever that expression may mean. It does not even imply that all its rights and duties must be upon the international plane, any more than all the rights and duties of a State must be upon that plane. What it does mean is that it is a subject of international law and capable of possessing international rights and duties, and that it has capacity to maintain its rights by bringing international claims”, *Reparations for Injuries*, ο.π. σελ. 179 (σημ. 44).

⁴⁵ Βλ. *Interpretation of the Agreement of 25 March 1951 between the WHO and Egypt*, Advisory Opinion, 1980, ICJ Rep. 73, 89–90 (Dec. 20), διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://www.icj-cij.org/en/decisions/all/1980/1980/desc> (τελ. επίσκεψη 8/1/2019).

⁴⁶ Βλ. *United Nations, Report of the SG, Financing of the United Nations Protection Force, the United Nations Confidence Restoration Operation in Croatia, the United Nations Preventive Deployment Force and the United Nations Peace Forces headquarters, Administrative and budgetary aspects of the financing of the United Nations peacekeeping operations: financing of the United Nations peacekeeping operations*, παρ. 6-8, *UN Doc. A/51/389, GA 51st Session*, Agenda item 129 and 140 (a), 20 September 1996, “[t]hat damage caused in breach of an international obligation...entails the international responsibility...and its liability in compensation. In recognition of its international responsibility for the activities of its forces, the United Nations has, since the inception of peacekeeping operations, assumed its liability for damage caused by members of its forces in the performance of their duties...evidence the recognition on the part of the United Nations that liability for damage caused by members of United Nations forces is attributable to the Organization”, διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/51/389 (τελ. επίσκεψη 8/1/2019).

⁴⁷ Βλ. *Draft articles on the Responsibility of International Organizations, with commentaries* (United Nations International Law Commission- ILC 2011), διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <http://legal.un.org/ilc/sessions/63/>. Το 2001 είχε υιοθετηθεί από την Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου το αντίστοιχο Σχέδιο Άρθρων για τα Κράτη, βλ. *Draft articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries* (United Nations International Law Commission- ILC 2001), διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <http://legal.un.org/ilc/sessions/53/>, επίσης, βλ. Α. Σ. Γιόκαρης, Φ. Παζαρτζή, Η διεθνής ευθύνη των Κρατών στα Άρθρα της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου, στη διεθνή νομολογία και βιβλιογραφία, Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας 2004.

⁴⁸ Βλ. Άρθρα 6-9 για τη Διεθνή Ευθύνη των Διεθνών Οργανισμών, ο.π. (σημ. 46)

μορφές αποκατάστασης από διεθνή αδικοπραξία διεθνούς οργανισμού, παρόλο που δεν περιέγραφαν κάποιον μηχανισμό, δικαστικό ή άλλον, ο οποίος θα ήταν σε θέση να αξιολογήσει τη συμπεριφορά του και τα μέτρα αποκατάστασης.

Επίσης, θεσμικά όλες οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις είναι επικουρικά όργανα του ΟΗΕ, κι επομένως τα μέλη αυτών είναι 'international agents' εξουσιοδοτημένοι να δρουν εκ μέρους του. Σύμφωνα με τα όσα προβλέπονται στην Σύμβαση για την Ασφάλεια του Προσωπικού του ΟΗΕ και του Συνδεδεμένου Προσωπικού (1994), ως «επιχείρηση του ΟΗΕ» θεωρείται η επιχείρηση, η οποία συγκροτείται από το αρμόδιο όργανο του Οργανισμού, σύμφωνα με τον Χάρτη, και η οποία αναπτύσσεται υπό τη διοίκηση και τον έλεγχο του Οργανισμού.⁴⁹ Άρα δύο είναι τα στοιχεία εκείνα που διακρίνουν τις επιχειρήσεις του ΟΗΕ, αφενός συγκροτούνται από το αρμόδιο όργανο του Οργανισμού και αφετέρου η διοίκηση και ο έλεγχός τους ασκείται από τον αυτόν.⁵⁰ Οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις δεν προβλέπονται ρητά από τον Χάρτη του ΟΗΕ αλλά εμπνέονται από τις αρχές του. Το ΣΑ έχει υιοθετήσει την πρακτική της επίκλησης του Κεφαλαίου VII του Χάρτη, «Ενέργειες σε περίπτωση απειλής εναντίον της Ειρήνης, Διαταράξεως της Ειρήνης και Επιθετικών Πράξεων», όταν αποφασίζει για την ανάπτυξη των ειρηνευτικών δυνάμεων του ΟΗΕ έπειτα από συγκρούσεις και σε περιπτώσεις που τίθεται ζήτημα απειλής της ειρήνης και ανάγκης διατήρησής της, δηλώνοντας ταυτόχρονα τη νομική βάση της δράσης του.

Επειδή ο Οργανισμός δεν διαθέτει δικό του τακτικό στρατό κάνει συμφωνίες με τα κράτη μέλη προκειμένου να τον εφοδιάσουν αυτά με τις απαραίτητες δυνάμεις και να διευκολύνουν την ανάπτυξή τους, επί των οποίων μάλιστα διατηρούν σε ορισμένο βαθμό τον έλεγχο, ασκώντας πειθαρχικές και ποινικές αρμοδιότητες. Κατά πάγια τακτική ο ΟΗΕ αναγνωρίζει την πιθανότητα να του αποδοθεί η συμπεριφορά των δυνάμεων που αποτελούν μέρος της οργανωτικής δομής του και φυσικά ενεργούν σύμφωνα με τις εντολές του. Αυτό συμβαίνει τις περισσότερες φορές με τις ειρηνευτικές δυνάμεις, οι οποίες, όπως προαναφέρθηκε, είναι επικουρικά του όργανα.⁵¹

Το νομικό καθεστώς των ειρηνευτικών δυνάμεων που συμμετέχουν στις ειρηνευτικές επιχειρήσεις του Οργανισμού, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των μελών τους, οι όροι υπηρεσίας και τα ζητήματα αστικής και ποινικής δικαιοδοσίας, ρυθμίζονται *ad hoc* με ειδικές, τυποποιημένες συμφωνίες μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων. Συγκεκριμένα, οι σχέσεις αυτές στο πλαίσιο μιας επιχείρησης διέπονται από τρία κείμενα. Αρχικά, από μία συμφωνία για το καθεστώς της δύναμης ανάμεσα στον ΟΗΕ και στο κράτος υποδοχής και ανάπτυξης της επιχείρησης. Αναφερόμαστε στις γνωστές SOFA (Status of Forces Agreement), με τις οποίες το κράτος υποδοχής εκφράζει τη συναίνεσή του αναφορικά με την ανάπτυξη της επιχείρησης στο έδαφός του. Οι SOFA περιλαμβάνουν ακόμα προβλέψεις για τα προνόμια και τις ασυλίες των μελών της δύναμης, για τον διεθνή χαρακτήρα της αποστολής και τη φύση της ως επικουρικό όργανο του ΟΗΕ, ενώ οι όροι τους θα πρέπει να γίνονται σεβαστοί. Ακόμη, υφίσταται και η συμφωνία συμμετοχής μεταξύ του Οργανισμού και του κράτους ή των κρατών που συνεισφέρουν δυνάμεις και εξοπλισμό (participation agreement). Η εν λόγω συμφωνία αναφέρεται στο προσωπικό, στρατιωτικό, πολιτικό και αστυνομικό, που συνεισφέρει ένα κράτος μέλος, όπως και στον εξοπλισμό που διαθέτει. Επίσης, ρυθμίζει τα δικαιώματα και τις

⁴⁹ Βλ. *Convention on the Safety of United Nations and Associated Personnel*, GA Res. 49/59, 17/2/1995, άρθρο 1, παρ. 3.

⁵⁰ Βλ. σχετικά Δούση Εμμανουέλα, *ΟΗΕ, Διεθνής Ευθύνη και Ειρηνευτικές Επιχειρήσεις*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας 2008, σελ. 183-193.

⁵¹ Βλ. για περισσότερα σχετικά με τις ειρηνευτικές επιχειρήσεις, Αντωνόπουλος Κωνσταντίνος, «Παγκόσμιοι Οργανισμοί-Το Σύστημα των Ηνωμένων Εθνών», στο «Η Θεσμική Διάσταση των Διεθνών Οργανισμών: Παγκόσμιοι και Περιφερειακοί Οργανισμοί», στο *Διεθνείς Οργανισμοί*, Παρούλα Νάσκου-Περράκη, Κωνσταντίνος Αντωνόπουλος, Μιλτιάδης Σαρηγιαννίδης, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας 2015, σελ. 201-207.

υποχρεώσεις του, τα προνόμια και τις ασυλίες των μελών της δύναμης, ζητήματα διοίκησης και δικαιοδοσίας κ.ά.⁵². Το τρίτο κείμενο αφορά στους κανόνες εμπλοκής (rules of engagement), οι οποίοι προσδιορίζονται αφενός από τον ΟΗΕ και αφετέρου από το κράτος ή τα κράτη που συνεισφέρουν τις δυνάμεις τους. Περιλαμβάνοντας οδηγίες προς τις στρατιωτικές δυνάμεις, αναφορικά με τις περιστάσεις, τις συνθήκες και τον τρόπο και βαθμό χρήσης βίας, κ.ά.⁵³

Σύμφωνα με το άρθρο 7 του Σχεδίου για την ευθύνη των Διεθνών Οργανισμών για διεθνείς αδικοπραξίες (2011), «Η συμπεριφορά κρατικού οργάνου ή ενός οργάνου ή αντιπροσώπου διεθνούς οργανισμού που τίθενται στη διάθεση ενός άλλου διεθνούς οργανισμού θεωρείται κατά το διεθνές δίκαιο πράξη του τελευταίου οργανισμού, εφόσον αυτός ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο (effective control)⁵⁴ σε αυτή την συμπεριφορά». Το στοιχείο που παρατηρούμε και το οποίο είναι κρίσιμο για την απόδοση της άδικης συμπεριφοράς είναι αυτό του αποτελεσματικού ελέγχου⁵⁵. Με άλλα λόγια αυτό που έχει σημασία είναι το ποιος ασκεί τον πραγματικό έλεγχο (factual control) επί μίας συγκεκριμένης συμπεριφοράς οργάνου ή αντιπροσώπου που τίθεται στη διάθεση του διεθνούς οργανισμού.

Ο ΟΗΕ επί της αρχής έχει τον αποκλειστικό έλεγχο της ανάπτυξης των δυνάμεων σε μία ειρηνευτική επιχείρηση και φέρει και την ανάλογη ευθύνη. Η παράλληλη όμως άσκηση ορισμένων αρμοδιοτήτων από τα κράτη που προσφέρουν τις δυνάμεις τους ενδέχεται να επηρεάσει την τελική απόδοση της επιζήμιας συμπεριφοράς. Ο οργανικός και λειτουργικός δεσμός της ειρηνευτικής δύναμης με τον Οργανισμό έχουν υπάρξει καθοριστικοί παράγοντες για την απόδοση των πράξεων των κυανόκρανων σε αυτόν. Ο ΟΗΕ αντιμετώπισε για πρώτη φορά το ζήτημα απόδοσης ευθύνης σε αυτόν για παραβιάσεις κανόνων του διεθνούς δικαίου από ειρηνευτικές δυνάμεις, στο πλαίσιο της ειρηνευτικής αποστολής στο Κονγκό⁵⁶. Στην προκειμένη περίπτωση ο οργανικός και λειτουργικός δεσμός της εν λόγω ειρηνευτικής δύναμης με τον Οργανισμό, συνέβαλε καθοριστικά στην απόδοση των άδικων πράξεων των κυανόκρανων σε αυτόν, για τις οποίες μάλιστα ο ανέλαβε τη νομική ευθύνη. Η ειρηνευτική δύναμη στο Κονγκό είχε χαρακτηριστεί ως επικουρικό όργανο του Οργανισμού (οργανικό κριτήριο)⁵⁷ και επίσης τελούσε υπό την αποκλειστική διοίκησή του (λειτουργικό κριτήριο)^{58, 59}.

Σχετικά με τον αποτελεσματικό έλεγχο, να σημειώσουμε πως αναφερόμαστε στον πλήρη έλεγχο μιας επιχείρησης, τόσο οργανωτικά όσα και διοικητικά, με άλλα λόγια στον πραγματικό έλεγχο (factual criterion). Το πρόβλημα ανακύπτει από την στιγμή που δεν είναι απολύτως ξεκάθαρο ποιος ασκεί τον αποτελεσματικό έλεγχο επί των δυνάμεων της επιχείρησης. Για παράδειγμα η έκθεση της Επιτροπής Έρευνας που είχε συσταθεί για να ερευνήσει τις ένοπλες επιθέσεις στο προσωπικό της UNOSOM II⁶⁰ κατέληξε στο πόρισμα πως, πολλές από τις

⁵² Βλ. *Model agreement between the United Nations and Member States contributing personnel and equipment to United Nations peace-keeping operations*, GA Doc. A/46/185 23 Μαΐου 1991.

⁵³ Βλ. σχετικά Δούση 2008, ο.π. σελ. 193-197 (σημ. 50).

⁵⁴ Βλ. *Boutin Bérénice*, "Attribution of Conduct in International Military Operations: A Causal Analysis of Effective Control", *Melbourne Journal of International Law*, Vol. 18 (2) (2017), σελ. 1-25.

⁵⁵ Βλ. *Brölmann Catherine*, "Member States and International Legal Personality: Developments of the Institutional Veil", *International Organizations Law Review*, Vol. 12 (2), σελ. 358-381, Amsterdam Center for International Law, University of Amsterdam».

⁵⁶ Βλ. *The United Nations Operation in the Congo (ONUC) 1960-1964*.

⁵⁷ Βλ. *Certain Expenses of the United Nations (Article 17, paragraph 2, of the Charter)*, Advisory Opinion of 20 July 1962, ICJ, *Recueil*, σελ. 165.

⁵⁸ Βλ. Εισήγηση του ΓΓ προς το ΣΑ, UN doc.S/4389(1960), σελ. 18.

⁵⁹ Βλ. σχετικά Δούση 2008, ο.π. σελ. 205-208 (σημ. 50).

⁶⁰ Βλ. *United Nations Operation in Somalia II*, SC/RES/814, 26 Μαρτίου 1993.

επιχειρήσεις που λειτουργούσαν υπό τη σημαία του ΟΗΕ βρίσκονταν στην ουσία εκτός του διοικητικού του ελέγχου, ενώ παρατηρήθηκε και το φαινόμενο πολλές δυνάμεις να παίρνουν πρώτα οδηγίες από τις αρχές της χώρας τους προτού εκτελέσουν τις εντολές που λάμβαναν από την κεντρική διοίκηση. Στην προκειμένη περίπτωση έλειπε το στοιχείο του effective control και ως εκ τούτου το ζήτημα καταλογισμού της άδικης συμπεριφοράς εμφανίσε δυσχέρειες.^{61 62}

Η επιλογή της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου για την ανάδειξη του αποτελεσματικού ελέγχου ως κριτηρίου απόδοσης μιας συμπεριφοράς σε έναν διεθνή οργανισμό ή σε κάποιο κράτος ή κράτη, έχει ερείσματα στην πρακτική του ΟΗΕ. Όπως προαναφέραμε, ο Οργανισμός επί της αρχής και σε ότι αφορά στις ειρηνευτικές δυνάμεις αναλαμβάνει την ευθύνη για τη συμπεριφορά των δυνάμεων αυτών που έχουν τεθεί στη διάθεσή του, και οι οποίες βρίσκονται υπό τον έλεγχο και τη διοίκησή του, χωρίς όμως, να ασκεί τον αποκλειστικό έλεγχο επί αυτών. Οι οργανικοί και εν μέρει οι λειτουργικοί δεσμοί των δυνάμεων αυτών με τα κράτη προέλευσής τους, εξακολουθούν να υπάρχουν σε κάποιον βαθμό κατά τον χρόνο υπηρεσίας τους στον Οργανισμό. Διατηρούν δηλαδή ακόμα την ιδιότητα του κρατικού οργάνου παράλληλα με αυτήν του επικουρικού οργάνου και υπόκεινται στον έλεγχο του κράτους προέλευσης όσον αφορά σε ζητήματα πειθαρχικής και ποινικής δικαιοδοσίας⁶³. Ακόμη, ο καθοριστικός ρόλος του κριτηρίου του αποτελεσματικού ελέγχου έχει αναδειχθεί και από τη θεωρία⁶⁴, αποτελώντας μαχητό τεκμήριο. Η δε εφαρμογή του στις ειρηνευτικές δυνάμεις μεταφράζεται ως απομάκρυνση από την πεποίθηση, πως η άδικη συμπεριφορά των μελών μιας ειρηνευτικής δύναμης θα πρέπει να αποδοθεί εκ των προτέρων και αποκλειστικά στον ΟΗΕ. Σε ορισμένες δε περιπτώσεις και υπό προϋποθέσεις ενδέχεται και το κράτος προέλευσης των δυνάμεων να

⁶¹ Βλ. *Official Records of the International Law Commission* (2011), ο.π. σελ. 89-90 (σημ. 47).

⁶² Βλ. Αναφέρουμε ενδεικτικά ορισμένες σχετικές περιπτώσεις νομολογίας στις οποίες έλαβε χώρα επίκληση και εφαρμογή του κριτηρίου του «effective control», όπως για παράδειγμα στις υποθέσεις *Behrami and Behrami v. France and Saramati v. France, Germany and Norway*, όπου το ΕΔΔΑ απέδωσε την υπό αμφισβήτηση συμπεριφορά στον ΟΗΕ./ *Case of Behrami and Behrami v. France and Saramati v. France, Germany and Norway*, Nos. 71412/01 and 78166/01, ECHR, Judgment of 2nd May 2007 (Grand Chamber as to admissibility).

Ακόμα το ΕΔΔΑ στις υποθέσεις *Kasumaj v. Greece* και *Gajic v. Germany* επανέλαβε την άποψή του περί απόδοσης στον ΟΗΕ της συμπεριφοράς στρατιωτικών δυνάμεων τοποθετημένων στην KFOR. Στο ίδιο πλαίσιο και στην ίδια λογική κινήθηκε επίσης στην υπόθεση *Beric and others v. Bosnia and Herzegovina*, όπου και παρέθεσε αυτολεξεί και στην ίδια έκταση όλα όσα είχε διατυπώσει και στην απόφασή του *Behrami and Saramati*, καταλήγοντας ξανά στην απόδοση της συμπεριφοράς του Ανώτατου Απεσταλμένου στην Βοσνία και Ερζεγοβίνη στον ΟΗΕ. Γενικά η απόφαση *Behrami and Saramati* αποτέλεσε οδηγό και κατά την εξέταση μεταγενέστερων υποθέσεων από το ΕΔΔΑ./ Decision of 5 July 2007 on the admissibility of application No. 6974/05 / Decision of 28 August 2007 on the admissibility of application No. 31446/02.

Επίσης και αναφορικά με την υπόθεση της σφαγής της Σρεμπρένιτσα (1995), έγινε χρήση του κριτηρίου του «effective control», με αποτέλεσμα το District Court of Appeal of the Hague να καταλήξει, πως το κράτος της Ολλανδίας ήταν υπεύθυνο για τον θάνατο τριών Βοσνίων μουσουλμάνων πολιτών. / *The Hague Court of Appeal, "Mothers of Srebrenica v. Netherlands and United Nations"*, Case number / cause-list number: 200.022.151/01, Case number District Court: 07-2973, Appeal Judgment, 30/3/2010.

⁶³ Βλ. Αυτή η πρόβλεψη υπάρχει στις συμφωνίες συμμετοχής που συνάπτονται μεταξύ του ΟΗΕ και των κρατών μελών που διαθέτουν τις δυνάμεις τους, ο.π. (σημ. 51).

⁶⁴ Βλ. «Η δυνατότητα απόδοσης μιας παράνομης ενέργειας σε διεθνή οργανισμό δεν περιορίζεται στις καταστάσεις κατά τις οποίες ένας τυπικός οργανικός δεσμός συνδέει τον οργανισμό με τον κατ' ουσία αυτουργό της ενέργειας...Είτε έχει περιβληθεί τον τύπο συγκεκριμένου οργανικού δεσμού είτε όχι, το κριτήριο του ελέγχου που ασκείται από τον οργανισμό στις δραστηριότητες του οργάνου ή του αντιπροσώπου αποδεικνύεται καθοριστικό. Από τη στιγμή που αποδεικνύεται τέτοιος έλεγχος, η απόδοση στον οργανισμό της αδικοπραξίας που διαπράχθηκε από το όργανο που υπόκειται στον έλεγχό του δεν χωρεί καμία αμφιβολία». / Klein P, *La responsabilité des organisations internationales dans les ordres juridiques internes et en droit des gens*, Bruylant, Bruxelles, 1998, σελ. 378.

θεωρηθεί ότι φέρει διεθνή ευθύνη για την τέλεση διεθνούς αδικοπραξίας από ειρηνευτικές δυνάμεις⁶⁵.

Συνοψίζοντας λοιπόν και σύμφωνα τα όσα αναφέρθηκαν σχετικά με τις προτάσεις της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου για το άρθρο 7, αρχικά όταν ένα κρατικό όργανο τίθεται στη διάθεση ενός διεθνούς οργανισμού και ο οργανισμός αυτός ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο επί αυτού του οργάνου, τότε η συμπεριφορά του θα αποδοθεί στον διεθνή οργανισμό. Βέβαια, αποτελεσματικός έλεγχος δεν σημαίνει και αποκλειστικός έλεγχος επί των δραστηριοτήτων του κρατικού οργάνου. Σημασία έχει η άσκηση κύριου, πραγματικού ελέγχου στη συμπεριφορά αυτού ή του αντιπροσώπου διεθνούς οργανισμού, με τον τελευταίο να αποτελεί την κύρια πηγή εντολών προκειμένου να του αποδοθεί μια συγκεκριμένη συμπεριφορά. Επίσης, εάν δεν είναι σαφές υπό ποιου τις εντολές ενήργησε το κρατικό όργανο ή ο αντιπρόσωπος του διεθνούς οργανισμού, τότε ο συνήθης έλεγχος στο όργανο αυτό ή στον αντιπρόσωπο θα συμβάλει επικουρικά για τον προσδιορισμό του ευθυνόμενου μέρους. Σε περίπτωση που το κρατικό όργανο, το οποίο έχει τεθεί στη διάθεση ενός διεθνούς οργανισμού, εξακολουθεί να βρίσκεται υπό τον έλεγχο του κράτους προελεύσεως ή άλλου κράτους, αλλά σίγουρα όχι του διεθνούς οργανισμού στη διάθεση του οποίου έχει τεθεί το όργανο αυτό, τότε υπονοείται ότι η συμπεριφορά του θα αποδοθεί σε εκείνον τον φορέα που ελέγχει την συγκεκριμένη συμπεριφορά.⁶⁶

Έτσι λοιπόν και σύμφωνα με τα όσα προαναφέρθηκαν, η MINUSTAH, η οποία εγκρίθηκε από το ΣΑ αποτελούσε επικουρικό όργανο του ΟΗΕ, κι επομένως σύμφωνα και με το άρθρο 7 του Σχεδίου Άρθρων για τη Διεθνή Ευθύνη των Διεθνών Οργανισμών⁶⁷, η συμπεριφορά αυτής και του προσωπικού της, με την προϋπόθεση ότι τα μέλη της ενεργούσαν υπό την επίσημη ιδιότητά τους και εκτελούσαν μια συγκεκριμένη αποστολή για λογαριασμό του διεθνούς οργανισμού, χωρίς να είναι υποχρεωτικά υπάλληλοι του τελευταίου⁶⁸, θα έπρεπε να αποδοθεί σε αυτόν. Ο επιχειρησιακός έλεγχος που ασκούσε ο ΟΗΕ στην Αιτή αφορούσε και σε ζητήματα όπως, η διαχείριση των στρατοπέδων όπου κατέλυαν οι δυνάμεις του, η συντήρηση του συστήματος διάθεσης απορριμμάτων, καθώς και η πιστοποίηση της καλής ιατρικής κατάστασης των στρατευμάτων⁶⁹. Άρα, η μόλυνση του υδροφόρου ορίζοντα που συνέβαλε στην εξάπλωση της επιδημίας χολέρας θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί, εάν ο ΟΗΕ είχε διεξάγει τους κατάλληλους ελέγχους στο σύστημα διαχείρισης αποβλήτων του στρατοπέδου όπου διέμεναν οι δυνάμεις της MINUSTAH.

⁶⁵ Βλ. Hirsh M. *The Responsibility of International Organizations Toward Third Parties: Some Basic Principles*, Martinus Nijhoff publishers, Dordrecht, London, 1995, σελ. 67.

⁶⁶ Βλ. ο.π. σελ. 242 (σημ. 50).

⁶⁷ Βλ. *Draft articles on the Responsibility of International Organizations*, άρθρο 7, “Article 7 deals with the different situation in which the seconded organ or agent still acts to a certain extent as organ of the seconding State or as organ or agent of the seconding organization. This occurs for instance in the case of military contingents that a State places at the disposal of the United Nations for a peacekeeping operation, since the State retains disciplinary powers and criminal jurisdiction over the members of the national contingent. There, the problem arises whether a specific conduct of the seconded organ or agent is to be attributed to the receiving organization or to the seconding State or organization”, commentary, παρ. 1.

⁶⁸ Βλ. *Draft articles on the Responsibility of International Organizations*, άρθρο 6 παρ.1, “The conduct of an organ or agent of an international organization in the performance of functions of that organ or agent shall be considered an act of that organization under international law, whatever position the organ or agent holds in respect of the organization”, ο.π. (σημ. 48), και ICJ Advisory Opinion, *Difference Relating to Immunity from Legal Process of a Special Rapporteur of the Commission on Human Rights*, (1999), σελ. 66,88-89, ο.π. (σημ. 11).

⁶⁹ Βλ. *United Nations, Medical Support Manual for United Nations Peacekeeping Operations, United Nations Department of Peacekeeping Operations*, 2nd Edition, σελ. 8-9, διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://docplayer.net/8087986-Medical-support-manual-for-united-nations-peacekeeping-operations.html> (τελ. επίσκεψη 9/1/2019).

Σύμφωνα με το ΔΔΔ, «[ο]ι διεθνείς οργανισμοί είναι υποκείμενα του διεθνούς δικαίου και ως εκ τούτου... δεσμεύονται από τις υποχρεώσεις που τους ανατίθενται από τους γενικούς κανόνες του διεθνούς δικαίου, από τον καταστατικό τους χάρτη ή από διεθνείς συμφωνίες στις οποίες είναι μέρη».⁷⁰ Η MINUNSTAH δημιουργήθηκε με τη σαφή εντολή να ενισχύσει τη μεταβατική κυβέρνηση της Αϊτής στη διατήρηση ενός ασφαλούς και σταθερού περιβάλλοντος, στηρίζοντας την εκλογική και πολιτική διαδικασία, καθώς και την προώθηση και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των κανόνων του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου. Επίσης, ανέλαβε την υποχρέωση να συνεργαστεί με την κυβέρνηση για να αποδοθεί η ευθύνη για καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να εξασφαλιστεί επανόρθωση για τα θύματα⁷¹. Σύμφωνα με την SOFA ανάμεσα στον ΟΗΕ και στην κυβέρνηση της Αϊτής, τα μέλη του προσωπικού της MINUSTAH όφειλαν, «[ν]α σέβονται όλους τους τοπικούς νόμους και κανονισμούς» και «να απέχουν από δραστηριότητες ασύμβατες με την αμερόληπτη και διεθνή φύση των καθηκόντων τους ή ανακόλουθες με το πνεύμα της SOFA»⁷².

Τόσο ο ΟΗΕ, όσο και η MINUSTAH, ως επικουρικό όργανο, δεσμεύονται από τους κανόνες για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μάλιστα ο Χάρτης αναφέρεται ρητά στο σχετικό καθήκον του Οργανισμού⁷³. Επίσης υπάρχουν και αναφορές, όπου ο ΟΗΕ αποδέχεται, πως οι ειρηνευτικές του αποστολές οφείλουν να προασπίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, υποχρέωση που διατυπώνεται στο περιεχόμενο των κανόνων συμπεριφοράς που δεσμεύονται να ακολουθούν τα μέλη των αποστολών αυτών.⁷⁴ Ακόμη ο κανόνας πέντε του Κώδικα Προσωπικής Συμπεριφοράς για τα μέλη των ειρηνευτικών δυνάμεων, επιτάσσει τον σεβασμό όσον αφορά στα ανθρώπινα δικαιώματα όλων.⁷⁵ Αν και οι παραπάνω αναφορές σε εσωτερικά έγγραφα καταδεικνύουν τη δέσμευση του Οργανισμού στην ηθική των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δεν θεμελιώνουν παρόλα αυτά την άποψη πως έχει νομική υποχρέωση να τα προσταπίζει.

Σημαντικό, αναφορικά με τη νομική υποχρέωση του ΟΗΕ για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είναι το ότι πολλές φορές θεμελιώνει τις ειρηνευτικές του

⁷⁰ Βλ. *Interpretation of the Agreement of 25 March 1951 between the WHO and Egypt*, ο.π. (σημ. 46).

⁷¹ Βλ. *UN Security Council Resolution 1542 (2004)*, UN Doc. S/RES/1542, 7 (III) (a), ο.π. (σημ. 1).

⁷² Βλ. *Agreement between the United Nations and the Government of Haiti Concerning the Status of the United Nations Operations in Haiti*, art.4(5), UN-Haiti, July 9, 2004, ο.π. (σημ. 25).

⁷³ Βλ. *UN Charter*, article 1(3), "To achieve international co-operation in solving international problems of an economic, social, cultural, or humanitarian character, and in promoting and encouraging respect for human rights and for fundamental freedoms for all without distinction as to race, sex, language, or religion", article 55 (c) "With a view to the creation of conditions of stability and well-being which are necessary for peaceful and friendly relations among nations based on respect for the principle of equal rights and self-determination of peoples, the United Nations shall promote: universal respect for, and observance of, human rights and fundamental freedoms for all without distinction as to race, sex, language, or religion", article 56 "All Members pledge themselves to take joint and separate action in co-operation with the Organization for the achievement of the purposes set forth in Article 55", διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <http://www.un.org/en/sections/un-charter/un-charter-full-text/> (τελ. επίσκεψη 9/1/2019).

Επίσης, βλ. σχετικά Jordan J. Paust, "The UN Is Bound By Human Rights: Understanding the Full Reach of Human Rights, Remedies, and Nonimmunity, Responding to Tom Dannenbaum, *Translating the Standard of Effective Control into a System of Effective Accountability*, 51 *Harvard Int'l J.* 301 (2010)", *Harvard ILJ Online*, Vol. 51 (April. 12), 2010, σελ. 1-12.

⁷⁴ Βλ. "We will comply with the Guidelines on International Humanitarian Law for Forces Undertaking United Nations Peacekeeping Operations and the applicable portions of the Universal Declaration of Human Rights as the fundamental basis of our standards", *United Nations Department of Peacekeeping Operations (DPKO) Training Unit, We are United Nations Peacekeepers*.

⁷⁵ Βλ. "Respect and regard the human rights of all. Support and aid the infirm, sick and weak. Do not act in revenge or with malice, in particular when dealing with prisoners, detainees or people in your custody", *United Nations Department of Peacekeeping Operations Ten Rules: Code of Personal Conduct for Blue Helmets*, παρ. 5, διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://police.un.org/en/ten-rules-code-of-personal-conduct-blue-helmets-1999>.

αποστολές σε αυτά, έστω και μερικώς.⁷⁶ Αναφέρουμε ορισμένα ενδεικτικά παραδείγματα, όπως η MINURSO, στην εντολή της οποίας περιλαμβανόταν η διευκόλυνση της αυτοδιάθεσης του λαού της Δυτικής Σαχάρας.⁷⁷ Ακόμη, το παράδειγμα της MONUC, στην εντολή της οποίας γινόταν σαφής αναφορά στη διευκόλυνση της ανθρωπιστικής βοήθειας και στην παρακολούθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με ιδιαίτερη έμφαση σε ευάλωτες ομάδες, όπως οι γυναίκες, τα παιδιά και τα παιδιά πρώην μαχητές.⁷⁸ Επιπλέον, σύμφωνα με τον Κανονισμό 1999/24 του Ειδικού Αντιπροσώπου του ΓΓ αναφορικά με την UNMIK, όλοι όσοι αναλάμβαναν δημόσια καθήκοντα ή κατείχαν δημόσια αξιώματα, θα έπρεπε να τηρούν τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, έτσι όπως αυτά αντανακλώνται ιδίως, στην Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1948), στην ΕΣΔΑ (1950) μαζί με τα Πρωτόκολλα, στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (1966) μαζί με τα Πρωτόκολλα, στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα (1966), στην Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των μορφών Φυλετικών Διακρίσεων (1965), στην Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών (1979), στην Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων και άλλων μορφών σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (1984), καθώς και στην Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1989).⁷⁹

Επίσης, η εντολή της MINUSTAH ανέφερε πως στο πλαίσιο της εντολής της, όφειλε να στηρίζει τους τοπικούς θεσμούς της Αϊτής στην προώθηση και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδιαίτερα των γυναικών, των παιδιών, των προσφύγων και των εκτοπισθέντων. Να παρακολουθεί και να αναφέρει το επίπεδο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε συνεργασία με το γραφείο του Υπατού Αρμοστή του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα, με το οποίο έπρεπε επίσης να συνεργάζεται και να παρέχει συμβουλές και βοήθεια στην έρευνα για ενδεχόμενη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του διεθνούς ανθρωπιστικού

⁷⁶ Βλ. Τρεις ειρηνευτικές αποστολές του ΟΗΕ θεμελιώθηκαν χωρίς καμία αναφορά στα ανθρώπινα δικαιώματα: UNFICYP (UN Peacekeeping Force in Cyprus), SC Res. 187, UN Doc. S/5603 (Mar. 13, 1964); UNDOF (UN Disengagement Observer Force), SC Res. 350, at 4, UN Doc. S/INF/30 (May 31, 1974); UNIFIL (UN Interim Force in Lebanon), SC Res. 425 & 426, UN Docs. S/RES/425 & S/ RES/426 (Mar. 19, 1978); SC Res. 1701, UN Doc. S/RES/1701 (Aug. 11, 2006).

⁷⁷ Βλ. "...self-determination of the people of Western Sahara", *UN Mission for the Referendum in Western Sahara*, SC Res. 690, UN Doc. S/ RES/690 (Apr. 29, 1991).

⁷⁸ Βλ. "... to facilitate humanitarian assistance and human rights monitoring, with particular attention to vulnerable groups including women, children and demobilized child soldiers", *UN Organization Mission in the Dem. Rep. of the Congo*, SC Res. 1291, UN Doc. S/RES/1291 (Feb. 24, 2000).

⁷⁹ Βλ. "[I]n exercising their functions, all persons undertaking public duties or holding public office in Kosovo shall observe internationally recognized human rights standards", "[N]o person undertaking public duties or holding public office in Kosovo shall discriminate against any person on any ground such as sex, race, colour, language, religion, political or other opinion, natural, ethnic or social origin, association with a national community, property, birth or other status. *UN Interim Administration Mission in Kosovo*, UNMIK/REG/1999/24 (12 December 1999). Βλ. σχετικά, Dannenbaum Tom, "Translating the Standard of Effective Control into a System of Effective Accountability: How Liability Should be Apportioned for Violations of Human Rights by Member State Troop Contingents Serving as United Nations Peacekeepers", *Harvard International Law Journal*, Volume 51, Number 1 (Winter 2010), σελ. 134-139.

δικαίου⁸⁰ Ανάλογη αναφορά για την υποχρέωση μη παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συναντούμε και στη νομολογία του ΔΔΔ⁸¹.

Η απόλυτη λοιπόν ασυλία, όπως διαπιστώθηκε παραπάνω, προστάτευσε τον ΟΗΕ από την περιγραφόμενη σε προηγούμενο σημείο νομική διαδικασία και στέρησε από τα θύματα της επιδημίας τη δυνατότητα να διεκδικήσουν αποκατάσταση για τις ζημιές που υπέστησαν.⁸² Τα επιχειρήματα των συνηγόρων των θυμάτων αναφορικά με το Section 29 της CPIUN και των ανάλογων προβλέψεων της SOFA απορρίφθηκαν από τον ΟΗΕ ως ‘political and policy matters’. Οι πράξεις των μελών της MINUSTAH συνδέονταν στενά ή έλαβαν χώρα κατά την άσκηση των επίσημων καθηκόντων τους, κι ακόμα κι αν τις χαρακτηρίζαμε ως *ultra vires*⁸³, η ευθύνη τους ήταν καταλογιστέα στον ΟΗΕ.

Όπως αναφέρει σχετικά η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου, «[η] συμπεριφορά ενός οργάνου ή ενός αντιπροσώπου διεθνούς οργανισμού θεωρείται ενέργεια του οργανισμού υπό το διεθνές δίκαιο εάν ένα όργανο ή αντιπρόσωπος δρα με την επίσημη ιδιότητά του και σύμφωνα με τις γενικότερες λειτουργίες του οργανισμού, ακόμα κι εάν αυτή η συμπεριφορά υπερβαίνει την εξουσία αυτού του οργάνου ή του αντιπροσώπου ή είναι αντίθετη στις οδηγίες που τους έχουν δοθεί».⁸⁴ Από τα ανωτέρω συμπεραίνουμε, πως δύναται να αποδοθεί σε διεθνή οργανισμό η συμπεριφορά οργάνων ή αντιπροσώπων, η οποία διαπράχθηκε *ultra vires*, καθ’ υπέρβαση δηλαδή των εξουσιών που τους έχουν απονεμηθεί ή των εντολών που τους έχουν δοθεί. Αυτό μπορεί να συμβεί είτε όταν η συμπεριφορά του οργάνου ή του αντιπροσώπου εμπίπτει βέβαια στις αρμοδιότητες του οργανισμού, συνιστά όμως υπέρβαση εξουσίας από το όργανο ή τον αντιπρόσωπο που την υιοθέτησε, είτε όταν το όργανο ή ο αντιπρόσωπος παραβαίνουν τις εντολές που τους έχουν δοθεί και δρουν εκτός της αρμοδιότητάς τους. Όπως αναφέρθηκε και

⁸⁰ Βλ. “...to support the Transitional Government as well as Haitian human rights institutions and groups in their efforts to promote and protect human rights, particularly of women and children, ...[t]o monitor and report on the human rights situation, in cooperation with the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, including on the situation of returned refugees and displaced persons”, “...[M]INUSTAH in collaboration with other partners shall provide advice and assistance within its capacity to the Transitional Government in the investigation of human rights violations and violations of international humanitarian law, in collaboration with the Office of the High Commissioner for Human Rights, to put an end to impunity” / *UN Stabilization Mission in Haiti*, S.C. Res. 1542, U.N. Doc. S/RES/1542 (Apr. 30, 2004).

⁸¹ Βλ. “...no U.N. entity can have a lawful purpose to deny human rights, as their violation would be a violation of the Charter. Similarly, no order or authorization to violate human rights could be lawful...the Charter-based duty in Article 56 must necessarily condition the conduct of members of the United Nations in connection with peacekeeping processes and, as treaty law binding their nationals, also the conduct of their nationals who might be serving as U.N. officials, U.N. commanders, or soldier peacekeepers. If any state violates customary human rights law, it has obviously not taken joint and/or separate action in order to achieve “universal respect for, and observance of, human rights,” and it has violated Article 56 of the Charter”, *Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) Notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970)*, Advisory Opinion, 1971 ICJ Rep. 16, 57 (June 21), διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://www.icj-cij.org/en/decisions/all/1971/1971/desc> (τελ. επίσκεψη 9/1/2019).

⁸² Βλ. Αναλύοντας σε προηγούμενο σημείο της παρούσας μελέτης τα νομικά επιχειρήματα του ΟΗΕ, αναφερθήκαμε στα προνόμια και στις ασυλίες που απολαμβάνουν ο Οργανισμός και οι εκπρόσωποί του (άρθρο 105 παρ.2 του Χάρτη). Ακόμη, η CPIUN εξοπλίζει τον Οργανισμό με ‘absolute immunity’ από κάθε μορφής νομική διαδικασία, εκτός από τις περιπτώσεις από τις οποίες υπάρχει ρητή παραίτηση από τον ΓΓ (άρθρο 2 παρ. 2).

⁸³ Βλ. “If it is agreed that the action in question was within the scope of the functions of the organization but it is alleged that it was initiated or carried out in a manner not in conformity with the division of functions among the several organs which the charter prescribes, one moves to the internal plane, to the internal structure of the organization. If the action was taken by the wrong organ, it was irregular as a matter of that internal structure, but this would not necessarily mean that the expense incurred was not an expense of the organization. Both national and international law contemplate cases in which the body corporate or politic may be bound, as to third parties, by an *ultra vires* act of an agent». / *Certain Expenses of the United Nations (Article 17, paragraph 2, of the Charter)*, Advisory Opinion of 20 July 1962, ICJ, σελ. 155, 168, διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://www.icj-cij.org/en/decisions/all/1962/1962/desc> (τελ. επίσκεψη 9/1/2019).

⁸⁴ Βλ. Official Records of the International Law Commission, sixty-third session (2011), Chapter V (Responsibility of International Organizations, with commentaries), άρθρο 8.

παραπάνω, προκειμένου να αποδοθεί η ευθύνη στον διεθνή οργανισμό θα πρέπει τα όργανα και οι αντιπρόσωποι όταν προβαίνουν σε συμπεριφορά *ultra vires* να ενεργούν υπό την επίσημη ιδιότητά τους, δηλαδή θα πρέπει η επίμαχη συμπεριφορά να συνδέεται με την ιδιότητα του οργάνου ή του αντιπροσώπου⁸⁵.

Επομένως, λαμβάνοντας υπόψη τα όσα αναφέρθηκαν για τις *ultra vires* πράξεις σύμφωνα με τα όσα προβλέπονται στο άρθρο 8 του Σχεδίου Άρθρων της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου για τη Διεθνή Ευθύνη των Διεθνών Οργανισμών, κι ακόμα εάν αξιολογώντας τις πράξεις των μελών της MINUSTAH, που αποτελεί επικουρικό όργανο του Οργανισμού, τις χαρακτηρίζαμε ως *ultra vires*, δεν υπάρχει αμφιβολία πως ήταν καταλογιστέες στον ΟΗΕ.

VI. ΠΑΡΟΧΗ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗ

Ο ΟΗΕ δεν ανέλαβε σε κανένα σημείο τη νομική ευθύνη που του αναλογούσε για την εξάπλωση της επιδημίας χολέρας στην Αϊτή, αμφισβητώντας τη δυνατότητα να διαπιστωθεί με βεβαιότητα η πηγή της. Παρόλα αυτά όμως, τα επόμενα χρόνια κατέβαλε σημαντικές προσπάθειες για να αντιμετωπιστεί άμεσα και με αποτελεσματικότητα η επιδημία στην περιοχή με την αρωγή εξειδικευμένου προσωπικού αλλά και τη συγκέντρωση χρημάτων, ενώ δια στόματος του πρώην ΓΓ Ban Ki-moon, ο Οργανισμός παραδέχτηκε την ηθική του ευθύνη και την υποχρέωση για παροχή βοήθειας προς την Αϊτή.⁸⁶

Το 2012 ο ΟΗΕ ανακοίνωσε τον στόχο που είχε θέσει για την εξάλειψη της χολέρας στην Αϊτή⁸⁷, σχέδιο όμως το οποίο ναυάγησε λόγω έλλειψης πόρων⁸⁸. Από την αρχή της προσπάθειας για παροχή βοήθειας είχε γίνει αντιληπτό πως δεν θα ήταν μια εύκολη διαδικασία. Θα απαιτούσε χρόνο, συντονισμένες και αποφασιστικές πρωτοβουλίες, αλλά και υψηλό κόστος, απαγορευτικό για την ανάπτυξη της χώρας. Παράλληλα, τον Ιανουάριο του 2012 οι Πρόεδροι της Αϊτής και της Δομινικανής Δημοκρατίας δεσμεύτηκαν να αναλάβουν δράση με στόχο την εξάλειψη της χολέρας μέχρι το 2022. Συγκεκριμένα για την Αϊτή ανακοινώθηκε από

⁸⁵ Βλ. ο.π. σελ. 495 (σημ. 50). / Αντίστοιχη είναι και η πρόβλεψη για την ευθύνη των κρατών στο άρθρο 7 του Σχεδίου Άρθρων του 2001 για τη διεθνή κρατική ευθύνη, όπου αναφέρεται πως, «Θεωρείται πράξη του κράτους κατά το διεθνές δίκαιο η συμπεριφορά οργάνου του κράτους ή προσώπου ή φορέα εξουσιοδοτημένου να ασκεί καθήκοντα δημόσιας εξουσίας, εάν το όργανο αυτό, το πρόσωπο ή ο φορέας ενεργεί υπό αυτή την ιδιότητα, ακόμη και αν υπερβαίνει την αρμοδιότητά του ή παραβαίνει τις εντολές του». Σημαντικό στοιχείο και σε αυτή την περίπτωση είναι τα όργανα ή οι αντιπρόσωποι να ενεργούν υπό την επίσημη ιδιότητά τους.

⁸⁶ Βλ. *Ομιλία του ΓΓ του ΟΗΕ Ban Ki-moon στην ΓΣ* (1^η Δεκεμβρίου 2016), (GA Doc. A/71/620): *A new approach to cholera in Haiti, Report by the Secretary-General*: «On behalf of the United Nations, I want to say very clearly: **we apologize to the Haitian people**. We simply did not do enough with regard to the cholera outbreak and its spread in Haiti. **We are profoundly sorry for our role**. Eliminating cholera from Haiti, and living up to our **moral responsibility** to those who have been most directly affected, will require the full commitment of the international community and, crucially, the resources necessary. The United Nations should seize this opportunity to address a tragedy that also has damaged our reputation and global mission. That criticism will persist unless we do what is right for those affected. In short, UN action requires Member State action», διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://news.un.org/en/story/2016/12/546732-uns-ban-apologizes-people-haiti-outlines-new-plan-fight-cholera-epidemic-and> (τελ. επίσκεψη 10/1/2019).

⁸⁷ Βλ. «UN launches new initiative to eliminate cholera in Haiti and Dominican Republic», UN News Centre (Dec.11, 2012), διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://news.un.org/en/story/2012/12/428072-un-launches-new-initiative-eliminate-cholera-haiti-and-dominican-republic> (τελ. επίσκεψη 10/1/2019). «Haiti-Towards a New Narrative, Systematic Country Diagnostic», Latin America and the Caribbean Region, May 2015, World Bank Group, διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <http://docplayer.net/37356652-Haiti-towards-a-new-narrative-systematic-country-diagnostic-may-latin-america-and-the-caribbean-region-public-disclosure-authorized.html> (τελ. επίσκεψη 10/1/2019), σελ. 20-21.

⁸⁸ Βλ. «Haiti cannot wait 40 years to eliminate cholera, warns UN envoy as response lags», UN News Centre (Nov.13, 2014), διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=49333#>, (τελ. επίσκεψη 10/1/2019).

το Υπουργείο Δημόσιας Υγείας και Πληθυσμού, η εκπόνηση του «Εθνικού Σχεδίου για την Εξάλειψη της Χολέρας στην Αϊτή, 2013-2022».⁸⁹

Επίσης, το 2014 ιδρύθηκε μία επιτροπή για την εξάλειψη της χολέρας (High – Level Committee for the Elimination of Cholera in Haiti), με τη συμμετοχή της κυβέρνησης της χώρας και του ΟΗΕ. Σκοπός της ήταν η παροχή βοήθειας στα θύματα της ασθένειας και στις οικογένειές τους. Η Επιτροπή αυτή, αν και απαραίτητη για την αντιμετώπιση της κρίσιμης κατάστασης στην Αϊτή, δεν αποτέλεσε η ίδια αλλά ούτε και δημιουργήσε έναν μηχανισμό απόδοσης ευθύνης με στόχο να καταδείξει τον υπεύθυνο για τις βλάβες που προκλήθηκαν⁹⁰. Το προαναφερόμενο εθνικό σχέδιο ήταν σε πολλά σημεία εναρμονισμένο με τις στρατηγικές που είχαν πρόσφατα διατυπωθεί στον οδικό χάρτη που είχε καταρτίσει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) για τον έλεγχο και την εξάλειψη της χολέρας με χρονικό ορίζοντα το 2030⁹¹.

Σύμφωνα με στοιχεία του 2015, η επιδημία στην Αϊτή και στην ευρύτερη περιοχή εξακολουθούσε να υπάρχει και να επιφέρει τα καταστροφικά της αποτελέσματα, ενώ από την έναρξή της το 2010 μέχρι και αυτή τη χρονιά είχαν καταγραφεί περισσότερα από 730.000 περιστατικά της ασθένειας και περισσότεροι από 8.700 θάνατοι.⁹² Τα κρούσματα χολέρας είχαν αυξηθεί σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια και η μείωση του δείκτη θνησιμότητας αποτελούσε από την αρχή της προσπάθειας αυτής ένα από τα ζητούμενα. Σύμφωνα με τον ΠΟΥ, ο κατάλληλος έλεγχος της εξάπλωσης, η κατάλληλη θεραπεία της ασθένειας και ο σωστός συντονισμός των προσπαθειών, θα μπορούσαν να μειώσουν τον δείκτη θνησιμότητας στο ιδανικό ποσοστό κάτω του 1%⁹³. Παράλληλα το 2016 εγκρίθηκε από τον ΟΗΕ ένα μεγάλονοο πρόγραμμα βοήθειας βασισμένο σε δωρεές ύψους 400 εκατομμυρίων δολαρίων με πρωτοβουλία του τότε ΓΓ, προκειμένου να αποζημιωθούν τα θύματα, να περιοριστεί η εξάπλωση της ασθένειας, να αυξηθούν οι εμβολιασμοί του τοπικού πληθυσμού και να δημιουργηθούν οι κατάλληλες υγειονομικές υποδομές. Το σχέδιο αυτό όμως υπονομεύτηκε από την αρχή εξαιτίας της περιορισμένης χρηματοδότησης⁹⁴.

Το 2017 η ΓΣ ανανέωσε την υποστήριξή της στην ‘new approach’ που είχε διατυπώσει στο παρελθόν ο Ban Ki-Moon, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας ενός ταμείου από τον ΟΗΕ για την Αϊτή, το *United Nations Haiti Cholera Response Multi-Partner Trust Fund*, καλώντας εκ νέου κράτη μέλη, χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τον ιδιωτικό τομέα να ενισχύσουν την παραπάνω προσπάθεια. Παράλληλα, υιοθετώντας χωρίς ψηφοφορία το ψήφισμα, “*The new United Nations approach to cholera in Haiti*”⁹⁵, επιδοκίμασε στην πρόθεση του ΓΓ να καλέσει τα κράτη μέλη του Οργανισμού να διαθέσουν εθελοντικά περισσότερα από 40 εκατομμύρια δολάρια που παρέμειναν αδιάθετα από τον προϋπολογισμό

⁸⁹ Βλ. *Ministry of Public Health and Population, National Directorate for Water Supply and Sanitation, National Plan for the Elimination of Cholera in Haiti 2013-2022*. Port-au-Prince Haiti: MSPP, 2013, διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://reliefweb.int/report/haiti/national-plan-elimination-cholera-haiti-2013-2022> (τελ. επίσκεψη 10/1/2019).

⁹⁰ Βλ. *M. Garcin*, “The Haitian Cholera Victim’s Complaints Against the United Nations”, *ZaöRV* 75 (2015), σελ. 703.

⁹¹ Βλ. “*Global Task Force on Cholera Control. Ending cholera-a global roadmap to 2030*”, Publication date: 3 October 2017, διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://www.who.int/cholera/publications/global-roadmap/en/> (τελ. επίσκεψη 10/1/2019).

⁹² Βλ. *Pan American Health Organization*, ο.π. (σημ. 8).

⁹³ Βλ. “*Global Task Force on Cholera Control, Prevention and control of cholera outbreaks: WHO policy and recommendations: Control*”, World Health Organization, διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://www.who.int/cholera/technical/prevention/control/en/index3.html> (τελ. επίσκεψη 10/1/2019).

⁹⁴ Βλ. *R. Gladstone*, “UN Brought Cholera in Haiti. Now It Is Fumbling Its Effort To Atone”, *New York Times*, June, 2017, διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://www.nytimes.com/2017/06/26/world/americas/cholera-haiti-und-united-nations-peacekeepers-yemen.html?mcubz=1> (τελ. επίσκεψη 11/1/2019).

⁹⁵ Βλ. *UN Doc. GA Res. A/71/L.78*, 10 July 2017, διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://undocs.org/A/71/L.78>, (τελ. επίσκεψη 11/1/2019).

της MINUNSTAH στην ανωτέρω πρωτοβουλία για την Αϊτή⁹⁶. Η ανταπόκριση όμως των κρατών μελών στις προσπάθειες του ΟΗΕ ήταν περιορισμένη.

Σύμφωνα με στοιχεία της έκθεσης του Παναμερικανικού Οργανισμού Υγείας (11 Οκτωβρίου 2018), το έτος 2017 κι ενώ βρίσκονταν σε εξέλιξη τα προγράμματα του ΟΗΕ, αναφέρθηκαν 13.681 ύποπτα κρούσματα της ασθένειας στην Αϊτή, περιλαμβανομένων 159 θανάτων και 122 ύποπτα κρούσματα στην Δομινικανή Δημοκρατία, περιλαμβανομένων 4 θανάτων. Το 2018, από ένα σύνολο 3.224 ύποπτων κρουσμάτων που αναφέρθηκαν στην περιοχή το 96% αφορούσε στην Αϊτή. Ακόμη, το ποσοστό των περιστατικών για το 2018 ήταν 25,5 περιπτώσεις ανά 100.000 κατοίκους, το οποίο και ήταν το χαμηλότερο που είχε καταγραφεί από την εμφάνιση της επιδημίας, ενώ ο συνολικός δείκτης θνησιμότητας ανά περίπτωση παρέμεινε γύρω στο 1% από το 2011.⁹⁷ Από την αρχή της επιδημίας το 2010, προσβλήθηκαν περισσότεροι από 810.000 άνθρωποι, ενώ έχασαν τη ζωή τους σχεδόν 10.000, με τη νόσο να γίνεται πλέον ενδημική⁹⁸.

Συνοψίζοντας λοιπόν, τα επιστημονικά στοιχεία μαρτυρούν πως το 2018 σημειώθηκαν οι λιγότερες αναφορές ύποπτων περιστατικών χολέρας από τον Οκτώβριο του 2010. Παρά όμως τη μείωση των κρουσμάτων και των θανάτων, η ασθένεια εξακολουθούσε να μεταδίδεται. Οι προσπάθειες του ΟΗΕ, των ΜΚΟ στα θέματα της υγείας, καθώς και τα προγράμματα και οι προσπάθειες του κράτους της Αϊτής, ήταν προς τη σωστή κατεύθυνση και, όπως αποδείχτηκε, είχαν αποτέλεσμα. Η χρηματοδότηση όμως εξακολουθούσε να παραμένει χαμηλή, ενώ το σύστημα υγείας, οι συνθήκες υγιεινής και η πρόσβαση σε καθαρό νερό⁹⁹, αν και είχαν βελτιωθεί σε σχέση με το παρελθόν, απαιτούσαν περαιτέρω ενίσχυση¹⁰⁰.

Τέλος, για να επιτευχθεί ο στόχος εξάλειψης της χολέρας, καίρια θα είναι η ολοκλήρωση με επιτυχία τόσο του εθνικού σχεδίου που προαναφέρθηκε, όσο και του οδικού χάρτη του ΠΟΥ για τον έλεγχο της ασθένειας. Η χρηματοδότηση των σχετικών πρωτοβουλιών θα πρέπει να αυξηθεί παράλληλα με τη βελτίωση των υπαρχουσών εγκαταστάσεων και τη δημιουργία νέων υποδομών υγείας, υγιεινής και πρόσβασης σε καθαρό νερό.

VII. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η επιδημία χολέρας στην Αϊτή σε συνδυασμό με τον σεισμό που προηγήθηκε, άφησε πίσω της μια τεράστια καταστροφή. Μέσω της νομικής οδού έγινε προσπάθεια να καταστεί ο ΟΗΕ υπόλογος για τις βλάβες που προκλήθηκαν και να αποζημιωθούν τα θύματα της επιδημίας. Όπως διαπιστώθηκε από όσα προηγήθηκαν στην παρούσα μελέτη, οι προσπάθειες

⁹⁶ Βλ. "General Assembly Resolution Reaffirms United Nations Support for New Approach to Cholera in Haiti, Including through Trust Fund", GA, Seventy-First Session, 91st Meeting (AM), διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://www.un.org/press/en/2017/ga11929.doc.htm> (τελ. επίσκεψη 11/1/2019).

⁹⁷ Βλ. Pan American Health Organization / World Health Organization. Epidemiological Update: Cholera. 11 October 2018, Washington, D.C. PAHO/WHO. 2018, διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: https://www.paho.org/hq/index.php?option=com_topics&view=rdmore&cid=2219&item=cholera&type=alerts&Itemid=40745&lang=en (τελ. επίσκεψη 11/1/2019).

⁹⁸ Βλ. Ministère de la Santé Publique et la Population. Profil Statistique du Choléra pour la 17ème Semaine Épidémiologique de l'année 2018 [in French]. Port-au-Prince: MSPP, 2018.

⁹⁹ Βλ. United Nations, "As Haiti struggles to stamp out cholera, UN urges further international support to combat disease", διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://news.un.org/en/story/2017/07/561482-haiti-struggles-stamp-out-cholera-un-urges-further-international-support-combat> (τελ. επίσκεψη 11/1/2019).

¹⁰⁰ Βλ. Y. Guillaume, R. Ternier, K. Vissieres, A. Casseus, M.J. Chery, L.C. Ivers, "Responding to Cholera in Haiti: Implications for the National Plan to Eliminate Cholera by 2022", *The Journal of Infectious Diseases*, 2018:218 (Suppl 3), σελ. 167-169.

αυτές προσέκρουσαν σε ένα ανυπέρβλητο, όπως αποδείχτηκε εμπόδιο, την ασυλία του Οργανισμού, η οποία και τον θωράκισε νομικά.

Όπως αποδείχτηκε τα μέλη της ειρηνευτικής δύναμης από το Νεπάλ ευθύνονταν για την εισαγωγή του στελέχους της χολέρας στην Αϊτή, με τον ΟΗΕ όμως να μην αναλαμβάνει τη νομική ευθύνη¹⁰¹. Αυτό το οποίο έπραξε ήταν, δια στόματος του τότε ΓΓ Ban Ki-moon, να παραδεχτεί την ηθική του ευθύνη ζητώντας μάλιστα συγγνώμη από τον λαό της Αϊτής, ενώ αναλογιζόμενος τις ευθύνες του τόσο απέναντι στον λαό της χώρας, στα κράτη μέλη του αλλά και στον παρόντα και μελλοντικό του ρόλο, αποφάσισε να αναλάβει πρωτοβουλίες ('new approach') για ένα μεγάλο σε έκταση και σημασία έργο περίθαλψης των ασθενών και δημιουργίας εγκαταστάσεων υγείας και υγιεινής, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην αντιμετώπιση της επιδημίας και στη μείωση του δείκτη θνησιμότητας¹⁰².

Οι προσπάθειες αυτές του ΟΗΕ, της κυβέρνησης της χώρας με το Εθνικό Σχέδιο Εξάλειψης της Χολέρας, η οικονομική ενίσχυση από κράτη μέλη, η συμβολή του ΠΟΥ και ΜΚΟ, κινήθηκαν προς τη σωστή κατεύθυνση και είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση των καταγεγραμμένων ύποπτων κρουσμάτων και των θανάτων. Παρά όμως τα ενθαρρυντικά αυτά στοιχεία, η αύξηση της χρηματοδότησης των προγραμμάτων αντιμετώπισης της χολέρας κρίνεται απαραίτητη. Θα πρέπει επίσης, να ενισχυθούν τα μέτρα πρόληψης και αντίδρασης στην ασθένεια, να μειωθεί κι άλλο ο δείκτης θνησιμότητας, να ενημερωθούν οι πολίτες, να εξασφαλιστούν καλύτερες συνθήκες υγιεινής, κ.ά.

Ο λόγος για τον οποίο επιλέξαμε να καταπιαστούμε με τη συγκεκριμένη υπόθεση έγκειται ακριβώς στο περιεχόμενό της, πολίτες ενός κράτους έχουν πεθάνει και άλλοι έχουν υποστεί πολλαπλές βλάβες για τις οποίες επιρρίπτουν τις ευθύνες στον ΟΗΕ και αναζητούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων ενός κράτους μέλους του αποκατάσταση. Σύμφωνα λοιπόν με το διεθνές δίκαιο και ειδικότερα την CPIUN, τα δικαστήρια, τόσο σε πρώτο όσο και σε δεύτερο βαθμό αποφάσισαν ορθά. Από τη στιγμή που ο ΟΗΕ δεν ήρε μόνος του την ασυλία του δεν ήταν δυνατόν να εκδικαστούν τα αιτήματα των εναγόντων, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει πως τους στερείται το δικαίωμα να στραφούν επί της αρχής στα εγχώρια δικαστήρια κατά του Οργανισμού.

Η επίκληση και η επιβεβαίωση της ασυλίας του ΟΗΕ ενώπιον των δικαστηρίων των ΗΠΑ (immunity veil) κατέδειξαν τη σημασία αλλά και τις διαστάσεις της. Από τη μία πλευρά έγινε αντιληπτό πως θα άνοιγε ο ασκός του Αιόλου εάν κάθε πολίτης που θεωρούσε πως είχε υποστεί ζημία μπορούσε να στραφεί απλά κατά του Οργανισμού. Από την άλλη πλευρά, λόγω ακριβώς αυτής της παγκοσμιότητάς του, έγινε κατανοητό πόσο κρίσιμη ήταν η ασυλία που απολάμβανε, ακόμα κι αν λάβουμε ως δεδομένο πως θα τύχει μιας δίκαιης δίκης, κάτι που σαφώς και δεν μπορεί κανένας να του το εγγυηθεί. Θετικό στοιχείο στην όλη συζήτηση αποτέλεσε το ότι δόθηκε η ευκαιρία να αναπτυχθούν επιχειρήματα που έφτασαν μέχρι και το σημείο αμφισβήτησης της ασυλίας του ΟΗΕ, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις.¹⁰³

Η Haiti Cholera Case ανέδειξε μία σειρά από ζητήματα τα οποία θα πρέπει τουλάχιστον να προβληματίσουν και να τύχουν της ανάλογης προσοχής. Αρχικά, ο διαχωρισμός και η κατηγοριοποίηση που έγινε από τον ΟΗΕ σχετικά με το ποιες αξιώσεις κρίνονται ως ιδιωτικού δικαίου και εμπίπτουν εντός του πεδίου ρύθμισης του Section 29 και ποιες όχι, άφησε εκτός

¹⁰¹ Βλ. *J. Johnston*, "Ban Ki-moon Explains to Congress Why the UN Won't Be Held Accountable for Cholera in Haiti", *Center for Economic and Policy Research (CEPR)*, 27 February 2015, διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <http://cepr.net/blogs/haiti-relief-and-reconstruction-watch/ban-ki-moon-explains-to-congress-why-the-un-wont-be-held-accountable-for-cholera-in-haiti> (τελ. επίσκεψη 12/1/2019).

¹⁰² Βλ. *K. Daugirdas*, "The United Nation's Efforts to Restore a Reputation Tarnished by Cholera", Published on December 9, 2016, διαθέσιμο στην ηλ. διεύθυνση: <https://www.ejiltalk.org/the-united-nations-efforts-to-restore-a-reputation-tarnished-by-cholera/> (τελ. επίσκεψη 12/1/2019).

¹⁰³ Βλ. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η νομολογία του ΕΔΔΑ αναφορικά με το ζήτημα της ασυλίας των διεθνών οργανισμών, *R. Pavoni*, ο.π. σελ. 31-36 (σημ. 17).

ρύθμισης μια μεγάλη κατηγορία περιπτώσεων. Επίσης, ο τρόπος με τον οποίο αντιμετώπισαν την απόλυτη ασυλία του ΟΗΕ, τόσο ο ίδιος όσο και τα εθνικά δικαστήρια, την κατέστησε ανυπέρβλητη, από τη στιγμή μάλιστα που η άρση της εναπόκειται κάθε φορά στη διακριτική ευχέρεια του Οργανισμού. Ακόμη, η υπόθεση αυτή έφερε στην επιφάνεια το κενό που υπάρχει ανάμεσα στον ανεπαρκή μηχανισμό διευθέτησης διαφορών των ειρηνευτικών δυνάμεων με ιδιώτες για την αποκατάσταση των ζημιών και στην απόλυτη ασυλία του Οργανισμού. Αυτό το ‘remedy gap’ συνίσταται ουσιαστικά στις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ένα τρίτο μέρος (ιδιώτης) να φέρει μία αξίωση κατά του Οργανισμού στα εθνικά δικαστήρια.¹⁰⁴

Το σίγουρο είναι, πως η τραγωδία στην Αϊτή προέκυψε και εξελίχθηκε υπό το βλέμμα του ΟΗΕ και την ενδεχόμενη ευθύνη του, αλλά είναι δύσκολο να προσδιοριστεί με νομικούς όρους ποια ακριβώς υποχρέωσή του παραβίασε. Παρά όμως τη συζήτηση περί νομικής ακριβολογίας, η συμπεριφορά του ΟΗΕ θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ηθικά ανεπαρκής. Το να επικαλείται ο Οργανισμός την απόλυτη ασυλία του ήταν δικαιολογημένο σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, το να τη χρησιμοποιεί όμως προκειμένου να αποποιηθεί κάθε μορφή ευθύνης του όχι, γι’ αυτό και ο ΓΓ παραδέχτηκε την ηθική του ευθύνη.¹⁰⁵ Εν κατακλείδι, η ίδια η ύπαρξη αλλά και η επιβεβαίωση της ασυλίας του ΟΗΕ από τα δικαστήρια των ΗΠΑ κρίθηκε απαραίτητη προκειμένου ο Οργανισμός να καταφέρει να εκπληρώσει τους ιδρυτικούς του σκοπούς. Το γεγονός όμως αυτό δεν σημαίνει πως δεν μπορεί να στοιχειοθετηθεί διεθνής ευθύνη για παράνομες πράξεις του ίδιου και των εκπροσώπων του κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, ούτε ότι στερείται από κάποιον το δικαίωμα να καταφύγει εναντίον του ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Πριν φτάσουμε στο σημείο να μιλήσουμε για την ανάγκη μίας νέας ανάγνωσης του ρόλου και της έκτασης της ασυλίας του ΟΗΕ, ίσως θα πρέπει να αναλογιστεί ο ίδιος ο Οργανισμός, τι θα πρέπει να κάνει για να αποφύγει την επίκλησή της.¹⁰⁶

Ένα ακόμα θέμα που συζητήθηκε αφορούσε στον ρόλο του διεθνούς δικαίου στην προκειμένη περίπτωση. Σχετικές αναφορές, ότι η υπόθεση της Αϊτής και η εξέλιξή της υπονόμισαν την πεποίθηση πως η παραβίαση του διεθνούς δικαίου οδηγεί στον καταλογισμό ευθύνης δηλώνοντας παράλληλα, πως το δίκαιο ενδέχεται εκτός από τη λύση να αποτελέσει και το ίδιο το πρόβλημα, ήταν επιφανειακές. Η συμβολή και η αξία του διεθνούς δικαίου σε όλες σχεδόν τις πτυχές της ζωής μας είναι αποδεδειγμένη και αδιαμφισβήτητη. Συνοψίζει τον θρίαμβο του λόγου και της ορθολογικότητας παρέχοντας τα αξιόπιστα εκείνα μέσα για την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών, την επίτευξη της διεθνούς σταθερότητας, την αποτελεσματική αντιμετώπιση της βίας και την πάταξη της ατιμωρησίας.

Χωρίς αμφιβολία, η υπόθεση της Αϊτής κόστισε στον ΟΗΕ σε πολλαπλά επίπεδα, όπως αυτό της φήμης του ως διεθνής οργανισμός που προστατεύει και βοηθά τον άνθρωπο αλλά και της νομιμοποίησής του για μελλοντικές ειρηνευτικές αποστολές. Του καταλογίστηκε ότι χρησιμοποίησε τα νομικά του προνόμια για να προστατευτεί και όχι για να ανακουφίσει τα θύματα. Οποιαδήποτε κριτική επί του θέματος θα πρέπει να είναι νομικά τεκμηριωμένη και να λαμβάνει υπόψη της τον ρόλο του Οργανισμού.

¹⁰⁴ Βλ. K.Lundahl, ο.π. (σημ. 18), σελ. 79-80.

¹⁰⁵ Βλ. J. Klabbers, “The EJIL Foreword: The Transformation of International Organizations”, *The European Journal of International Law*, Vol.26, No.9 (February, 2015), σελ. 28-33.

¹⁰⁶ Βλ. K. Daugirdas, “How and Why International Law Binds International Organizations”, *Michigan Law School / Harvard International Law Journal*, Vol. 57, No. 2 (Spring 2016), σελ. 325-381.